

Yhteistyötä ja yhteistä matkantekoa

Evankelis-luterilaisen kirkon ja vapaakirkkojen ekumeeninen vuorovaikutus Suomessa

Yhteistyötä ja yhteistä matkantekoa

**Evankelis-luterilaisen kirkon ja
vapaakirkkojen ekumeeninen
vuorovaikutus Suomessa**

Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja 36

Kirkko ja toiminta

Kirkkohallitus
Ulkoasiain osasto

Helsinki 2016

Yhteistyötä ja yhteistä matkantekoa
Evankelis-luterilaisen kirkon ja vapaakirkkojen ekumeeninen vuorovaikutus
Suomessa

© Kirkkohallitus
Ulkoasiain osasto

Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja 36, Kirkko ja toiminta
Suositukset, ohjeet ja oppaat
Asianumero: DKIR385/06.02/2016

Ulkoasu: Unigrafia
Taitto: Emma Martikainen
Kannen kuva: Tomi Karttunen

ISBN 978-951-789-523-1 (PDF)

ISSN 2341-9407 (verkkojulkaisu)

Helsinki 2016

SISÄLLYS

1. Teologiset dialogit, ekumenia ja arjen yhteistyö paikallisseurakunnissa.....	5
2. Ekumeeniset keskustelut vapaakirkkojen kanssa	8
2.1. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen Vapaakirkon viralliset neuvottelut 1983–1984: Kohti kirkkojen ”asteittaista lähentymistä”	8
2.2. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen helluntaiherätyksen viralliset neuvottelut 1987–1989:	12
2.3. Neuvottelukuntien ja kolmikantaneuvottelujen työskentely 1984–2014: ”Tärkeintä keskinäisen avoimuuden ja luottamuksen voimakas kasvu”	17
Neuvottelukunta Vapaakirkon kanssa 1985–	17
Suomen ev.-lut. kirkon, Vapaakirkon ja helluntaiherätyksen kolmikantaneuvottelut 1992 ja 2001	19
Kolmikantaneuvottelut Kirkkohallituksen, Suomen vapaakristillisen neuvoston ja Frikyrklig samverkanin kesken 1996–	21
Neuvottelukunta helluntaiherätyksen kanssa 1996–	21
2.4. Kooste Suomen evankelis-luterilaisen kirkon, Suomen Baptistikirkon ja Finlands svenska baptistsamfundin vuosina 1997–2012 käymistä teologisista dialogeista: Jeesuksen Kristuksen kutsumat – Kallade av Jesus Kristus	22
3. Käytännön kysymykset neuvotteluissa	26
4. Ohjeet ja suositukset ekumeeniseen jumalanpalveluselämään	33

1. Teologiset dialogit, ekumenia ja arjen yhteistyö paikallis-seurakunnissa

Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla on ehtoollisyhteys luterilaisen maailman ulkopuolella anglikaanisten Porvoon kirkkoyhteisön kirkkojen, Suomen metodistien, Saksan evankelisen kirkon ja Skotlannin kirkon kanssa. Meillä on pitkä oppikeskustelujen perinne sekä Venäjän ortodoksisen että Suomen ortodoksisen kirkon kanssa. Olemme edistyneet varsin pitkälle oppikeskusteluissa myös roomalaiskatolisen kirkon kanssa, josta luterilainen kirkko erkani 1500-luvun reformaation myötä. Jo 1980-luvulla käynnistyivät ekumeeniset keskustelut myös maamme vapaakristillisen perinteen kanssa. Suomalaisessa seurakuntaelämän kentässä luterilaisten seurakuntien ekumeenisina kumppaneina ovatkin monin paikoin niin kutsutun vapaan kristillisyyden/vapaakirkkojen vakiintuneet edustajat Suomessa: Suomen Vapaakirkko, Suomen helluntaiherätys, Suomen Baptistikirkko ja Finlands svenska baptistsamfund. Suomen metodistikirkko ja Finlands svenska metodistkyrka poikkeavat tästä joukosta siinä, että Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla on Suomen metodistikirkkojen kanssa vuoden 2010 joulukuusta lukien sopimus ehtoollisyhteydestä ja tähän liittyvästä yhteistyöstä. Metodistien kanssa tehdyn sopimuksen käytännön soveltamisesta on annettu omat suuntaviivansa: sakasti.evl.fi/oppikeskustelut.

Ajatellen ekumeenisten dialogien käytännön tulosten esillä pitämistä ja paikallisten seurakuntien ekumeenisen toiminnan tukemista on tähän asiakirjaan koottu näiden vapaakirkkojen ja kristillisten yhteisöjen kanssa käytyjen teologisten dialogien tuloksia ja yleisiä suosituksia käytännön ekumeenisesta yhteistyöstä. On myös viitattu niihin kysymyksiin, joista tulisi vielä saavuttaa syvempi yhteisymmärrys yhden kristillisen kasteen tunnustamiseksi ja ehtoollisyhteyden saavuttamiseksi. Kokonaiskuvan luomiseksi käytännön ekumeenisissa yhteyksissä noudatettavista yleisperiaatteista on tuotu näkyviin myös yleisperiaatteita niin kirkkomme asiakirjoista kuin Suomen Ekumeenisen Neuvoston julkaisuista.

Jo saavutetun yhteyden pohjalta voimme kristittyinä, paikallisseurakuntina ja kirkkoina tehdä varsin paljon yhteisen todistuksen ja palvelun vahvistamiseksi. Näin tapahtuukin monessa yhteydessä, mutta edelleen on yhteistyössä myös kehittämistä. Joudumme myöntämään olevamme vielä matkalla kohti kirkkojen ykseyttä ja kristittyjen yhteyden näkyvää toteutumista. Jo tästä syystä periaatteellisten opillis-teologisten ja käytännöllisten asioiden käsittely kuuluvat yhteen, eikä niitä voida abstraktisti erottaa toisistaan. Kristittyjen yhteys ei tyhjene vain yhteistyöhön käytännön asioissa. Toteutuuhan ekumeeninen yhteys ja sen kasvaminen viime kädessä Jumalan Hengen synnyttämän yhteyden ja yhteisen rukouksen kautta. Kuten lähetys ja diakonia, myös ekumenia lähtee alttarilta ja saa voimansa kirkon elämän sydäimestä: paikallisseurakunnan perustyöstä arkena ja pyhänä. Ilman riittävää yhteistä näkyä seurakunnasta, kirkosta ja kristillisestä uskosta ei

myöskään käytännön yhteistyöllä olisi kestävä pohjaa: rukous, oppi ja toiminta kulkevat käsi kädessä.

Kirkkomme ekumeenisen toiminnan periaatteita esittelevä julkaisu *Meidän kirkko. Ykseyttä etsivä yhteisö* (2009) avaa kirkon näkyvän ykseyden tavoitetta näin:

1. Pyrimme kristittyjen yhteyden toteutumiseen jumalanpalveluksessa ja yhteisessä ehtoollisessa,
2. Sitoudumme jakamattoman kristikunnan yhteiseen perintöön ja etsimme kristittyjen yhteyttä luterilaisen identiteettimme pohjalta,
3. Tavoittelemme yksimielisyyttä uskon perustotuuksista kaikkien kristittyjen kanssa,
4. Rukoilemme kristittyjen ja koko kirkon ykseyden puolesta sekä
5. Toimimme yhteistyössä kaikkien Suomessa toimivien kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen kanssa.

Luterilainen kirkko on historiallisesti osa lännen katolista kirkkoa. Apostolisen ja katolisen itseymmärryksensä mukaan se kantaa edelleen jakamattoman kristikunnan perintöä luterilaisen tunnustuksen valossa nähtynä. Niinpä asemoidumme eri kohtiin, kun ajatellaan historiallista ja opillista läheisyyttä ja etäisyyttä eri kristillisiin perinteisiin: ”Läheisimmät yhteydet meillä on niihin, jotka kirkkomme tavoin edustavat ja kunnioittavat jakamattoman kristikunnan perintöä ja joilla on klassinen kristinuskon tulkinta ja sakramentaalinen kirkkokäsitys.” Tämän mukaisesti on voitu solmia ehtoollisyhteys anglikaanien ja metodistien kanssa sekä edetä varsin pitkälle teologisessa dialogissa roomalaiskatolisen kirkon kanssa. Silti todetaan selkeästi myös: ”...pidämme säännöllistä yhteyttä Suomen vapaakristilliseen neuvostoon ja Frikyrklig samverkaniin sekä maassamme toimiviin kristillisiin kirkkoihin. ...Toimimme yhteistyössä myös sellaisten kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen kanssa, joiden oppi ja tunnustus eroavat omastamme. Yhteisenä tavoitteena on ykseyden, todistuksen ja palvelun vahvistaminen. Kristittyjen yhteistyön lähtökohtana on usko Kristukseen Jumalana ja Vapahtajana sekä Raamatun auktoriteetin ja kolminaisuusopin hyväksyminen.”

Yhtäältä siis alttarin ja saarnatuolin yhteys antaa odottaa itseään, mutta käytännössä uskon yhteyttä voidaan kokea ja osoittaa yhteisen todistuksen ja palvelun sekä muun käytännön yhteistyön kautta. Seuraavassa käydään lyhyesti lävitse kirkkomme vapaakirkkojen kanssa käymät teologiset dialogit ja niissä keskustellut käytännön yhteistyön asiat ja teologiset kysymykset. Lopuksi tuodaan esiin yleisiä näkökohtia ekumeenisen yhteistyön toteuttamiseen paikallisseurakunnassa tämän valossa.

Esimerkiksi Suomen Ekumeenisen Neuvoston piirissä sekä ev.-lut. kirkon keskushallinnossa on seurattu ja oltu kontaktissa myös maahanmuuttajataustaisiin, usein uushelluntailaista ja karismaattista perinnettä ilmentäviin seurakuntiin, jot-

ka eivät ole mukana perinteisessä ekumeenisessa yhteistyössä. Olemme tietoisia, että maahanmuuton, globalisaation ja sähköisen viestinnän eri muotojen kautta myös nämä kirkot ja kristilliset yhteisöt ovat läsnä paitsi pääkaupunkiseudulla myös muualla maassa. Vuorovaikutuksen kehittäminen ja tarkempien suunta-
viivojen luominen kirkkomme seurakuntien yhteydenpitoon näiden kristittyjen ryhmien kanssa kuuluu lähitulevaisuuden kehitystehtäviin. Tässä yhteydessä ei paneuduta myöskään eri uskontojen välisiin kohtaamisiin, mistä esimerkiksi kirkkomme piispainkokous on antanut ohjeistusta kirkollisten toimitusten yhteydessä julkaisussa *Kohti pyhää* (2014).¹

1 <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content545813>.

2. Ekumeeniset keskustelut vapaakirkkojen kanssa

Ensimmäinen kirkkomme käymä virallinen teologinen dialogi vapaakirkkojen kanssa käytiin Suomen Vapaakirkon kanssa vuosina 1983–1984 ja sen jälkeen Suomen helluntaiherätyksen kanssa vuosina 1987–1989. Neuvottelukunta Suomen Vapaakirkon kanssa on kokoontunut kaksi kertaa vuodessa vuodesta 1985 alkaen ja helluntaiherätyksen kanssa vuodesta 1996. Tämän lisäksi on pidetty kaksi virallista niin kutsuttua kolmikantaneuvottelua ev.-lut. kirkon, Vapaakirkon ja helluntaiherätyksen kesken: Vesalan neuvottelu 1992 ja Silokallion neuvottelu 2001. On myös järjestetty kirkonjohtajien tapaamisia ja paikallisia yhteystapahtumia. Vuodesta 1996 lukien on järjestetty koko vapaakirkollisen kentän kokoavia Kirkkohallituksen, Suomen vapaakristillisen neuvoston ja Frikyrklig samverkanin kolmikantatapaamisia. Vuonna 1999 päätettiin, että näitä neuvotteluja jatketaan vuosittain.

2.1. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen Vapaakirkon viralliset neuvottelut 1983–1984²: Kohti kirkkojen ”asteittaista lähentymistä”

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen Vapaakirkon välisen yhteydenpidon tiivistäminen sai alkunsa piispa Yrjö Sariolan Vapaakirkon 100-vuotisjuhlilla 1979 tekemästä aloitteesta. Vuonna 1981 kirkon ulkomaanasiain toimikunta tarttui piispainkokouksen esittämään pyyntöön ja asetti valtuuskunnan ”yhteydenpidon vahvistamiseksi maassamme toimivien vapaakirkkojen kanssa”. Eri yhteyksissä oli jo luotu edellytyksiä yhteydenpidolle, jota haluttiin nyt vahvistaa teologisen dialogin kautta. Sille asetettiin määräaika ja ja tietyt teologiset ja käytännölliset tavoitteet eli ”yhteydenpidon vahvistaminen”.

Keskinäisten suhteiden historia ja ”Uusi elämä Kristuksessa” I

Ensimmäisessä neuvottelussa 1983 käsiteltiin keskinäisten suhteiden historiaa sekä aihetta ”Uusi elämä Kristuksessa”. Yhteisesti todettiin, että vain yksittäisten kristittyjen yhteydenpito ei riitä vaan tarvitaan kanssakäymistä, jossa ”ei sivuuta opillisia kysymyksiä eikä seurakuntia”. Myös tiettyjen käytännön kysymysten säännölliseen yhteiseen käsittelyyn tarvittaisiin sovittu menettelytapa. Opillisen teeman käsittelyssä nousivat esiin vanhurskauttaminen ja pyhitys sekä suhde karsimaattiseen liikkeeseen. Suomalaisen Luther-tutkimuksen korostus ”uskossa läs-

2 Neuvottelujen loppuasiakirja sakasti.evl.fi/oppikeskustelut.

näolevasta Kristuksesta” sekä käsitys pelastuksesta ja pyhityksestä Jumalan lahjana näyttää osaltaan luoneen siltaa. Kysymyksessä saavutettiin varsin pitkälle menevä yksimielisyys: ”...vanhurskauttaminen ja pyhitys kuuluvat yhteen. Uusi elämä Kristuksessa on vanhurskauttamisen seurausta. Molemmat osapuolet korostivat, ettei ihminen voi syntien anteeksisaamiseen koskaan mitään lisätä. Niin pelastus kuin pyhityskin on kokonaan Jumalan täydellistä lahjaa.”

Ekumeenisen toiminnan tavoitteet, ”Uusi elämä Kristuksessa” II ja vähemmistökirkojen asema

Toisessa neuvottelussa 1983 päädyttiin yhteisesti puoltamaan ekumeenisen työkentelyn päämäärää ja menetelmää ajatellen ”asteittaisen lähentymisen mallia, jossa päämäärään edetään välitavoitteiden kautta”. Jatkettiin myös teemaa ”Uusi elämä Kristuksessa” ja ”todettiin yksimielisesti, että uskon syntyminen on yksinomaan Pyhän Hengen työ.” Nähtiin myös ”eräiden virheellisten käsitysten tulleen oikaistuksi. Vapaakirkon puolella on luterilaista käsitystä usein tulkittu liian sakramenttikeskeiseksi. Luterilaisella puolella korostettiin Sanan ja uskon merkitystä sakramenttien yhteydessä.” Painotettiin, että ”Pyhän Hengen toiminta eri muodoissaan on seurakuntaa ja koko kristikuntaa rakentava ja kokoava.”

Keskustelussa aiheesta ”Valtio, kansankirkko, vähemmistökirko” korostettiin, että on tärkeää kuulla toinen toisensa näkemyksiä kirkon ja valtion suhteita koskeissa kysymyksissä. Tulisi pyrkiä siihen, että kaikkien kristillisten kirkkojen yhteiset edut vaikuttavat lainsäädäntöön ja muihin valtion toimiin.

Seurakuntaoppi ja kaste

Kolmannessa neuvottelussa 1984 käsiteltiin ”seurakuntaoppia ja kastetta”. Kirkkojen opetuksen todettiin olevan monessa kohden samansuuntaista. ”Pyhä yhteinen seurakunta” on maailmanlaajuinen Kristuksen kirkko, pyhien yhteisö. Se on näkyvä, historiallinen yhteisö, jolle on perustavaa Kristuksen läsnäolo. Oltiin yksimielisiä siitä, että kirkko pyhien yhteisönä on samalla ”corpus mixtum” ja että yksilön uskon aitouden määrittäminen on vaikeata. Johtopäätökset tästä ovat kuitenkin vapaakirkollisessa ja kansankirkollisessa ajattelussa erilaiset.

Vapaakirkko pitää seurakunnan varsinaisina jäseninä vain tunnustavia jäseniä. Lisäksi on ”perhejäseniä”, jotka saattavat olla kastamattomia jäseniä. Erottelu ”varsinaisiin” ja ”perhejäseniin” on kirkkokunnan sisäinen; juridisesti on vain yksi jäsenkategoria. Tämä saattaa tuottaa pulmia esimerkiksi tutkittaessa kelpoisuutta ekumeeniseen avioliittoon.

Liittyen keskeiseen kirkkoja erottavaan kysymykseen lapsikasteesta ja uskovien kasteesta molemmat olivat yksimielisiä siitä, että ”kaste, usko ja tunnustaminen kuuluvat yhteen”. Vapaakirkko korosti omaehtoista uskon julkista tunnustamista kasteen edellytyksenä. Luterilainen osapuoli painotti kastetta Jumalan pelastustekona, joka voidaan ottaa vastaan vain uskolla ja joka edellyttää uskon tunnustamista. Se esitti myös Suomen Vapaakirkolle toivomuksen, ettei luterilaisessa kirkossa kastettuja kastettaisi uudelleen”. Historiallisesti tämä voisi olla perusteltua, koska vuoden 1974 yhdyskuntajärjestykseen asti oli mahdollista ottaa vapaaseurakuntien jäseniksi myös lapsena kastettuja. Ensisijaisena pidetään ”sydämen uskoa” ja sen julkista tunnustamista.

Teologis-käytännöllinen ongelmakohta liittyy paikallisesti seurakuntien mahdolliseen kilpailuasetelmaan ja tilanteisiin, joissa ”yhteistoiminta on ollut johtamassa jäsenten siirtymiseen seurakunnasta toiseen. Jos seurakuntaa vaihtaneet ovat olleet toisen seurakunnan aktiivisia jäseniä ja siirtymisen motiivit ovat jääneet selvittämättä, seurauksena on saattanut olla pitkäaikainen suhteitten rikkoutuminen.”

Ehtoollinen ja virka

Teemaa ”ehtoollinen ja virka” käsiteltäessä todettiin samassa neuvottelussa 1984 luterilaisten korostavan reaaliapresenssin, syntien anteeksisaamisen ja uskon erotamatonta yhteenkuuluvaisuutta. Vapaakirkon edustajat taas korostivat ennen muuta uskon, tunnustamisen ja ehtoollisen kuuluvan yhteen. He myös toteuttavat avoimen ehtoollispöydän periaatetta. Keskinäisten erojen toteaminen jäi keskustelutiivistelmässä epäsuoraksi.

Kirkon virasta havaittiin osapuolilla olevan monia yhteisiä näkemyksiä ”seurakunnan kutsusta ja virkaanasettamisesta”. Myös Vapaakirkon mukaan on tärkeää seurakunnan kutsu ja se, että ”pastorit erotetaan tehtävänsä Raamatun opetuksen mukaan käten päällepanemisella.”

Kristillinen ihmiskäsitys ja kysymys kasteesta uskontulkinnan kokonaisuudessa

Vuoden 1984 jälkimmäisen ja samalla neljännen neuvottelun pääteemoiksi nousivat perisynti, tahdon vapaus, kristityn uuden elämän luonne ja kaste. Kaste-kysymyksessä tehtiin seuraava johtopäätös: ”Kirkkojen erilaisen kasteopin ja kastekäytännön todettiin nousevan kummankin perinteen uskontulkinnan kokonaisuudesta. Myöhemmissä mahdollisissa keskusteluissa kastekysymystä olisi käsiteltävä juuri tältä kannalta.” Tätä kysymystä ei kuitenkaan ole vielä tähän mennessä käsitelty sen laajuuden ja perustavuuden edellyttämällä tavalla.

Lähentymistä ja jatkotyöskentelyn tarvetta: sakramentit, kirkko-oppi, virka ja jäsenyys

Neuvottelujen ilmapiiri koettiin luottamukselliseksi ja rehdiksi. Oli päästy kohtaamaan myös vaikeita kysymyksiä ja oikaistu väärinkäsityksiä. Käytännön asioista keskeisin oli Vapaakirkon asemaan vähemmistökirkkona liittyvien epäoikeudenmukaisten piirteiden korjaaminen yhdessä. Tämä olisi asetettavan neuvottelukunnan keskeisiä tehtäviä. Oli syytä järjestää ”kattava ja pysyvä yhteydenpidon järjestelmä, jossa kirkot kohtaavat toisensa kirkkoina”.

Keskustelujen pääongelmiin kuului erilainen tunnustustraditio. Suomen evankelis-luterilainen kirkko nojaa raamatuntulkinnassaan ekumeenisiin uskontunnustuksiin ja luterilaisiin tunnustuskirjoihin. Vapaakirkko puolestaan perustautuu Raamatun lisäksi apostoliseen uskontunnustukseen ja arvostaa monia 1500-luvun reformaation keskeisiä korostuksia.

Keskeinen yhteinen korostus liittyy vanhurskauttamisoppiin: ”Kumpikin osapuoli korosti Jumalan armon suvereenisuutta. Ihminen pelastuu yksin Kristuksen tähden, yksin armosta, yksin uskon kautta. Jumala lähestyy ihmistä Pyhän Hengen työn välityksellä. Ihminen vastaa Jumalan tarjoamaan pelastuksen lahjaan ottamalla sen uskossa vastaan.”

Ehtoolliskäsityksessä todettiin selviä liittymäkohtia, mutta myös ”merkittäviä käsityseroja”, vaikka niitä ei loppuasiakirjan lyhennelmässä sen enempää avatakaan. Kaste oli ”odotetusti visainen ongelma”. ”Kastekäsitys ilmentää kummasakin kirkossa laajasti koko uskontulkintaa”. Kysymysten selvittämisessä joka tapauksessa ”päästiin alkuun”. Käydyt keskustelut ”loivat pohjaa mahdollisille jatkokeskusteluille”.

Kirkko-oppi kuuluu koko ekumeenista kenttää ajatellen keskeisimpiin avoi-miin kysymyksiin. Se muodostaa kehyksen keskustelulle muista opeista. Niinpä myös tässä dialogissa todettiin, että ”Seurakunnan ja kirkon luonteesta, virasta ja jäsenyydestä tarvitaan vielä lisäkeskustelua. Näissä kysymyksissä osapuolet eivät kuitenkaan ole joka suhteessa niin kaukana toisistaan kuin yleensä on ajateltu.”

Merkille pantavaa on myös se yhteinen toteamus, että ”kirkkojen on hyödyllistä kuunnella toistensa kritiikkiä”.

Neuvottelujen pohjalta syntyneet suositukset: kunnioitus, neuvottelukunta ja seurakuntayhteydet

Loppuasiakirjasta voidaan nähdä, että keskusteluissa keskeistä oli luottamuksen ja yhteyden vahvistaminen niin tulevaa yhteydenpitoa kuin käytännön yhteistyötä ajatellen. Sanoitettiin ”ekumenian hyviä tapoja” myös paikallisseurakuntatason kohtaamisissa.

Tulevaa yhteydenpitoa hoitamaan suositeltiin perustettavaksi kirkkojen yhteinen neuvottelukunta, jonka tehtävänä on:

- ”seurata kirkkojen välisten suhteitten kehitystä ja tehdä tarvittaessa esityksiä kirkkojensa asianomaisille elimille sekä
- keskustella muista kumpaakin osapuolta kiinnostavista kysymyksistä, esimerkiksi kirkkoja ja uskonnollisia yhdyskuntia koskevasta lainsäädännöstä ja maamme uskonnollisesta tilanteesta. Kumpikin osapuoli saattaa tärkeinä pitämänsä näkökohdat oman kirkkonsa asianomaisten elinten tietoon.”

Kirkko-opillisesti ja ekumeenisen toiminnan perusluonteen mieltämisen kannalta keskeistä raportissa on, että nähtiin tärkeäksi se, että näissä keskusteluissa ja tulevassa yhteydenpidossa ei ole kyse vain yksittäisten kirkkojen jäsenten tilapäisistä yhteyksistä vaan kirkkokuntien ja niiden seurakuntien välisestä yhteydenpidosta.

Neuvottelukunta asetettiin ja se on jatkanut käytännöllisten ja teologisten asioiden käsittelyä sekä huolehtinut ajankohtaisesta informoinnista kasvokkain – tarpeen vaatiessa myös jonkin ajankohtaisen asian taustojen selvittämisestä tarkemmin.

2.2. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen helluntaiherätyksen viralliset neuvottelut 1987–1989³: ”Usko perustuu kolmiyhteisen Jumalan pelastustyöhön”

Piispainkokouksen vuoden 1981 tehtäväksianto ”yhteydenpidon vahvistamisesta maassamme toimivien vapaakirkkojen kanssa” jatkui oppikeskusteluilla myös Suomen helluntaiherätyksen kanssa vuosina 1987–89. Jo aiemmin oli ollut valtakunnan tason vuorovaikutusta myös luterilaisten ja helluntailaisten kesken. Helluntaiherätys oli kasvanut, ja karismaattinen liike oli osaltaan muuttanut asenneilmapiiriä myönteisemmäksi molemmin puolin. Oli myös aito ekumeeninen tarve oppia tuntemaan toista paremmin ja vahvistaa keskinäistä yhteyttä. Polttavin tarve nousi kuitenkin paikallistason käytännön kohtaamisista. Loppuraportti toteaaakin: ”Neuvotteluihin on tunnettu suoranaista tarvetta paikallisseurakunnissa ilmenevien ongelmien ja yhteisten haasteiden takia.”

3 Loppuraportti vuosien 1987–89 ladattavissa: sakasti.evl.fi/oppikeskustelut

Helluntaiherätyksen historia ja suhde Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon

Ensimmäisessä neuvottelussa 1987 käsiteltiin helluntaiherätyksen historiaa ja suhdetta Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon. Nähtiin, että erityisesti liikkeen opetus Pyhän Hengen kasteesta ja sitä seuraavista armolahjoista erottaa helluntaiherätyksen muista vapaista suunnista. Seurakuntakäsitys oli perusteiltaan toisenlainen kuin kansankirkollinen malli. Kastekysymys nähdään erityiseksi opilliseksi erottavaksi tekijäksi kirkon ja helluntaiherätyksen kesken.

Myönteistä muutosta havaittiin tapahtuneen keskinäisissä suhteissa, mikä on edistänyt yhteistyötä. Oikaistiin myös molemminpuolisia väärinkäsityksiä. Tälläkin kertaa korostettiin sitä, että ”suhteiden varsinainen koetinkivi on paikallisella tasolla”. Vaikeuksia keskinäisille suhteille todettiin luterilaisten näkökulmasta tuovan ”helluntailaisten käännnytystyö luterilaisen kirkon jäsenten keskuudessa”. Helluntaiherätys korosti haluavansa ”välttää luterilaisten seurakuntien aktiivisiin jäseniin kohdistuvaa proselytismia”.

Uskonkäsityksen yhteisestä pohjasta todettiin, että luterilaisen reformaation ”keskeiset korostukset Raamatusta uskon ja opin ainoana perustana ja uskonvanhurskaudesta pelastuksen perustana ovat olleet myös helluntaiherätyksessä keskeisiä uskonkohtia”.

Raamattu ja usko

Toisessa neuvottelussa 1987 käsiteltiin aihetta ”Raamattu ja usko”. ”Raamatusta kristillisen opin ja elämän ainoana perustana ja ohjenuorana vallitsi molempien ryhmien kesken yksimielisyys.” Yksimielisiä oltiin myös siitä, että Kristus ja hänen evankeliuminsa on Raamatun keskus, vaikka koko Raamattu on Jumalan sanaa. Molemmat myös torjuivat ”sisäisen sanan” ja korostivat, että ”Raamatun sanoman omaksuminen edellyttää Pyhän Hengen työtä sen vastaanottajan sydämessä”.

”Erilaisia näkökantoja ilmeni kirkollisen tradition ja sakramenttien merkityksen ymmärtämisessä.” Myös helluntailainen osapuoli myönsi, että sillä on oma tulkintaperinne, josta käsin julistusta arvioidaan.

”Yksin uskosta” -periaatteessa havaittiin huomattavaa yksimielisyyttä: ”Pelastus on yksinomaan Jumalan lahja, jonka hän antaa Kristuksen sovitustyön perusteella ilman meidän omia tekojamme. Tämä lahja voidaan ottaa vastaan yksin uskolla. Uskon kilvoitus ja hyvät työt seuraavat tämän Jumalan lahjan vastaanottamista.”

”Kysymyksessä ihmisen tahdon ja ratkaisun osuudesta pelastukseen todettiin sekä yhteisymmärrystä että eroja. ...Suurimmat erot ilmenivät perisyntin, sovituksen, kasteen ja uskon keskinäisen suhteen käsittämisessä.”

Kaste

Kolmannessa neuvottelussa 1988 käsiteltiin kastetta. Merkittävä yksimielisyys todettiin esimerkiksi seuraavista seikoista: ”Kaste liittyy kristilliseen seurakuntaan, joka on Kristuksen ruumis. Kaste on tie ehtoollisyhteyteen. Kaste ja Pyhän Hengen työ liittyvät toisiinsa. Kaste ja usko liittyvät toisiinsa. Kaste ja syntien anteeksi-antamus liittyvät toisiinsa. Kun varttunut henkilö kastetaan, häneltä edellytetään henkilökohtaista uskoa. Kaste velvoittaa jokaista kristittyä vaeltamaan uudessa elämässä Jumalan armon antamalla voimalla.”

Eron syvyys tuli kuitenkin ilmi siinä, että ”helluntailainen osapuoli ei tunnusta luterilaista lapsikastetta Uuden testamentin järjestyksen mukaiseksi kasteeksi. Vastaavasti luterilaiset pitivät helluntailaisten toimittamaa kastetta vääränä silloin, kun se toimitetaan henkilölle, joka jo aikaisemmin on kastettu esim. luterilaisessa kirkossa.”

Hyväksyttiin myös yhteisen työryhmän esitys uskontunnustuksen merkityksestä sekä vanhurskauttamisesta ja uudesta elämästä.

Uskontunnustus

Kristitylle ja seurakunnalle nähtiin kolmiyhteisen Jumalan tunnustaminen välttämättömäksi. Näin rajattiin pois unitaarisen helluntailaisuuden linjaukset. Oltiin myös yhtä mieltä siitä, että ”apostolisen uskontunnustuksen sisältö on kaikilta osin raamatullinen. Osapuolet totesivat kuitenkin tulkitsevansa joitakin sen sisältämiä lauseita, esim. seurakuntaoppia, eri tavoin.”

Vanhurskauttaminen ja uusi elämä

Yhteinen pohja on selkeä: ”Vanhurskauttaminen on kokonaan ja yksin Jumalan teko. ...Uusi elämä on vanhurskauttamista seuraamuksineen. ...Kristitty on samalla kertaa sekä vanhurskas että syntinen.” Eroavuuksia tulee kuitenkin siinä, että luterilaiset korostavat uskon avautuvan armonvälineistä, Sanasta, kasteesta ja ehtoollisesta käsin. Helluntailaiset puolestaan ”korostavat uudestisyntymistä pelkästään Jumalan sanan ja Pyhän Hengen vaikutuksesta ilman sakramenteja. ...Pelastustapahtumaan kuuluva kaste tulee tämän jälkeen.”

Seurakunta ja kirkko

Seurakuntakäsityksessä löytyi lukuisia yhteisiä piirteitä. Seurakunnan nähtiin olevan Kristuksen asettama ja Pyhän Hengen sanalla synnyttämä. Kaste on ”port-

ti seurakuntaan” ja ehtoollinen jäsenten vahvistamista. Jumalan seurakunta on universaalinen ja sen ”perustekijät ovat läsnä paikallisseurakunnassa”. Uuden testamentin mukaan seurakunta on Kristuksen ruumis; sen pyhyys on Kristuksen pyhyyttä. Inhimillisenä yhteisönä se tarvitsee katumusta, parannusta ja anteeksiantamusta. Seurakunnassa on ”Jumalan tahdosta ja asetuksista virkoja” palvelemassa sen perustehtävää, joka on evankeliumin julistus, lähetystyö ja palvelu. Pyhän Hengen seurakunnan rakentumiseksi jakamia armolahjoja tulee ”ohjata ja valvoa niin, että niitä käytetään raittiisti ja Jumalan sanan mukaisesti”.

On toki myös ”selviä eroja”. Helluntailaisen käsityksen mukaan ”Seurakunta muodostuu uudestisyntyneistä ja uskovina kastetuista, jotka elävät Jumalan sanan opetuksessa, jäseniensä keskinäisessä yhteydessä, rukouksissa, viettävät ehtoollista ja palvelevat lähimmäisiään rakkaudessa. Uskonsa kieltäneet voidaan sulkea pois seurakunnan yhteydestä. ...Paikallisseurakunnat ovat täysin itsenäisiä... Seurakunnan opetuksen ja elämän keskeisin sanoma on Kristuksen sovitustyö. Sen pohjalta korostetaan helluntaiseurakunnissa Pyhällä Hengellä täyttymistä ja armolahjoja.”

Luterilaisen seurakuntaopin tärkeimmät kohdat on esitetty luterilaisissa tunnustuskirjoissa. Seurakunnan ”perustavat tuntomerkit ovat evankeliumin oikeasaarna ja sakramenttien oikea hoitaminen, joiden välityksellä Pyhä Henki luo seurakunnan, synnyttää uskon ja antaa uutta elämää. ...Kirkollinen virka on Jumalan asettama vanhurskauttavan uskon syntymiseksi. ...paikallisseurakunta... on osa hiippakuntaa ja kokonaiskirkkoa (paikalliskirkkoa). ...Vaikka kirkon kaikki jäsenet eivät ole uskossa eläviä jäseniä eivätkä täytä kristillisen elämän ihannetta, kirkko haluaa pitää sellaisetkin jäsenet yhteydessään voidakseen kutsua heitä Jumalan sanalla parannukseen ja uskoon. ...Kansankirkkomuotoon liittyy suuria mahdollisuuksia ja haasteita, mutta myös ongelmia. ...Suomen luterilaisessa kansankirkossa pyritään kohden tilannetta, jossa kirkon jäsenyys on tulosta tietoisesta valinnasta. ...Kaste velvoittaa kristittyä elämään uskossa ja rakkaudessa, kilvoittelemaan joka päivä syntiä vastaan ja niin olemaan Kristuksen opetuslapsi ja seuraaja.”

Kokoavia päätelmiä

Neuvottelujen loppuraportissa tähdennetään sitä, että ”teologiset ja hengelliset keskustelut auttoivat osapuolia merkittävästi ymmärtämään toistensa uskon perusteita. ...Suomen luterilainen kirkko ja helluntaiherätys ovat ajan mittaan monin tavoin vaikuttaneet toisiinsa.” Erityisesti tämä tulee esille helluntailaisuuden pelastuskäsityksessä, vanhurskauttamisen ymmärtämisessä. Luterilaisia puolestaan on haastettu ”paneutumaan entistä monipuolisemmin Pyhän Hengen toimintaan ja lahjoihin sekä kastetta koskeviin kysymyksiin”.

Erityisen merkittävänä voidaan pitää ”Raamatun keskeisen aseman ja arvovallan tähdentämistä”. Yhteisesti voitiin myös todeta, että ”apostolinen uskonnustustus ilmaisee kiteytetysti sen, mikä on keskeisintä kristillisessä uskossa. ... Usko perustuu kolmiyhteisen Jumalan pelastustyöhön.” Näin siitä huolimatta, että helluntailaisuus on perinteisesti suhtautunut pidättyvästi kirjoitettuihin tunnustuksiin.

Korostettiin – aivan samoin kuin Vapaakirkon kanssa käydyssä teologisessa dialogissa – oikean kuvan antamista toisesta osapuolesta, toisen uskonvakaumuksen kunnioittamista ja sen avointa ilmaisemista myös niiltä osin kuin se eroaa toisen vakaumuksesta. Totuuden ja rakkauden tulee kulkea käsi kädessä.

Loppuraportin yhteinen julkilausuma tuo esiin yhteisen hengellisen näyn maamme ja kansamme tilasta ja tulevaisuuden toivosta sekä seurakuntien roolista tässä ajassa: ”Seurakuntiemme jäsenet ovat kutsutut elämäntavallaan todistamaan kristillisen uskon kantavasta voimasta ja julistamaan evankeliumia vapauttajana myös mammonan orjuudesta. Haluamme rohkaista jokaista pitäytymään Raamattuun Jumalan sanana sekä turvautumaan ristiinnaulittuun ja ylönousseeseen Herraan Jeesukseen Kristukseen ainoana pelastajana ja voiman lähteenä elämässä ja kuolemassa.”

Tilanne on tämän jälkeen monin tavoin muuttunut ajatellen vaikkapa kirkkojen yhteiskunnallista todellisuutta globalisaation ja digitalisaation aikana, vaikka perusasetelma lienee aika samanlainen. Luterilainen kirkko on jatkanut keskusteluja esimerkiksi anglikaanien, ortodoksien ja roomalaiskatolilaisten sekä metodistien ja baptistien kanssa. Helluntaiherätyksen parissa puolestaan on syntynyt helluntaikirkko ja kasvatettu teologista osaamisääomaa huomattavasti. Osoitukseksi tästä Suomen helluntaikirkko on – kirjoitettujen tunnustusten vierastamisesta huolimatta – koonnut uskon sisältöjä käsitteleviä teologisia suuntaviivoja julkaisuun *Uskon pääkohdat* (2014).⁴ Julkaisussa selitetään laajemmin vuonna 2001 helluntaiherätyksen Talvipäivillä hyväksytyjä Uskon pääkohtia. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon (SELK) ja helluntaiherätyksen neuvottelukunnassa on käsitelty teologisia ja käytännöllisiä kysymyksiä edelleen. Ehtoollisesta käydystä keskustelusta on laadittu myös kooste: sakasti.evl.fi/oppikeskustelut.

4 http://www.suomenhelluntaikirkko.fi/tunnustus_ja_opetus_2/uskon_paakohdat.

2.3. Neuvottelukuntien ja kolmikantaneuvottelujen työskentely 1984–2014: ”Tärkeintä keskinäisen avoimuuden ja luottamuksen voimakas kasvu”

Neuvottelukunta Vapaakirkon kanssa 1985–

Kirkkojen välinen neuvottelukunta aloitti työskentelynsä vuonna 1985 arvioimalla käytyjen teologisten oppikeskustelujen antia ja jatkotyöskentelyn tarvetta. Käsitellyt aiheet aikavälillä 1983– 2002 voidaan ryhmitellä seuraavasti (Forsberg 2002); suunnilleen sama jaottelu pätee yhä:

- a. molemminpuolisen informaation jakaminen
- b. keskeiset uskonopilliset kysymykset
- c. uskonnonopetukseen ja sielunhoitoon liittyvät kysymykset
- d. eettiset kysymykset
- e. suhteet yhteiskuntaan ja valtioon
- f. ekumeeniset suhteet

Neuvottelukunnan kokousten lisäksi on järjestetty ev.-lut. kirkon ja Vapaakirkon johdon tapaamisia, joista ensimmäinen lienee ollut 3.11.1993 ev.-lut. kirkon toimitalossa pidetty tapaaminen. Järjestettiin myös pastorien yhteinen seminaari Kuortaneen Haapaniemessä 4.–5.4.1989, jossa pohdittiin kirkkojen välisten neuvottelujen merkitystä paikallistason ja paikallisen yhteyden kannalta. Alueellinen yhteistapaaminen pidettiin Hollolan Siikaniemessä 22.10.1996 pyrkimyksenä edistää virallisten dialogien ja keskustelujen sekä seurakuntatason vuorovaikutusta ekumeenisen tietoisuuden vahvistamiseksi ja uusien virikkeiden saamiseksi. Teema oli ”Mitä kirkkojemme välisissä suhteissa on tapahtunut valtakunnallisesti?” Todettiin, että ”informaatiota kirkkojemme välisten suhteiden saavutuksista ja niiden kehittymisestä tarvitaan nykyistä enemmän paikallisella tasolla.”

Varsinaisia teologisia teemoja ei näissä neuvottelukunta- ja muissa tapaamisissa ole erikseen tematisoituna käsitelty kovin paljon. On pääosin keskusteltu kirkoille yhteisistä asioista suomalaisessa yhteiskunnassa, yhteistyöstä ja vähemmistökirkojen aseman parantamisesta. Aihepiirit ovat siis usein kytkeytyneet valtion ja kirkkojen välisiin suhteisiin.

Konkreettisia tuloksiakin on saatu aikaan. Esimerkiksi viisivuotiskaudella 1995–1999 neuvottelukunta teki aloitteen, jonka mukaan hautaan siunaamisen voi suorittaa myös toisen kirkkokunnan pappi, kun asiasta sovitaan seurakuntien kesken. Kirkkojärjestystä muutettiin, ja se kuuluu nykyisin näin (KJ 2:22, 2 mom.): ”Poikkeustapauksessa kirkon jäsenen hautaan siunaamisen voi toimittaa

muunkin kristillisen kirkon tai siihen rinnastettavan yhteisön pappi, mikäli se perustuu vainajan selvästi ilmaisemaan tahtoon ja siitä sovitaan seurakunnan kirkkoherran kanssa.” Neuvottelukunnan aloitteesta toteutui myös piispainkokouksen suositus ev.-lut. seurakunnille kirkkotilojen luovuttamisesta muille kirkkokunnille ja seurakunnille (1998, päivitetty 11.9.2012).⁵

Vuonna 2002 tärkeimmäksi tulokseksi arvioitiin (Forsberg) kuitenkin ”keskinäisen avoimuuden ja luottamuksen voimakas kasvu. Voimme puhua kaikista mahdollisista asioista yhdessä”. Oli myös vahvistunut periaate, jonka mukaan ”minkään kirkon tai kristillisen yhteisön aseman heikentäminen ei vahvista kristillisyyttä maassamme”. Uskonnonopetuksessa oli päästy molempien osapuolten hyväksymään menettelyyn. Sairaalasielunhoidon koulutuksessa oli päästy koulutussopimukseen.

Oli myös lausuttu toive, että ”valtakunnallisella tasolla saavutettu yhteisymmärrys voisi toteutua myös paikallisella ja alueellisella tasolla. ...yhtä tärkeää on myös, että paikalliselta ja alueelliselta tasolta tulee kirkkojen johdon tasolle avointa ja rehellistä tietoa ongelmista ja vaikeuksista, mutta myös todistuksia siitä, että kristillinen rakkaus on johtanut uusiin yhteisymmärryksen ja yhteistyön muotoihin. Olemme suhteissamme lähteneet tielle, jonka päämäärä on saada meidät iloisesti vakuuttuneiksi siitä, että se on Herramme ja Vapahtajamme tahto.”

Vuoden 2002 keväällä järjestettiin jälleen ev.-lut. kirkon ja Vapaakirkon johdon tapaaminen. Käsiteltiin kirkkojen välisiä suhteita 1983–2002, uskonnonvapauslakia ja muita kirkkoja ja uskontokuntia koskevia lakeja sekä kirkkojen paikallista yhteyttä. Paikallista yhteyttä käsitelleessä esitelmässä pohdittiin myös yhteyden toteuttamisen rajoja. Rajat tulevat vastaan: 1) kun seurakuntalaiset eivät ole vielä kypsiä, 2) kun hengellisen kodin käsite hämärtyy, 3) ”kalastushakuisten” seurakuntien kanssa, 4) yksipuolisia korostuksia suosivien seurakuntien kanssa ja 5) kun työntekijöiden ja seurakuntalaisten voimavarat saavuttavat rajansa.

Myös teologiset teemat ovat olleet esillä. Esimerkiksi vuoden 2002 syksyn kokouksessa keskusteltiin lyhyesti kasteen ja seurakunnan jäsenyyden välisestä suhteesta ja todettiin, että kasteesta ja kirkon jäsenyydestä tulisi keskustella myöhemmin tarkemmin. Syksyn 2003 kokouksessa puolestaan käsiteltiin vuoden 2003 Kirkkopäivien ehtoollisyhteysseminaarin satoa ja todettiin luterilaisena näkemyksenä, että ”kirkkojärjestyksen mukaan ehtoolliselle saa osallistua konfirmoitu kirkon jäsen. Ehtoollisyhteys toisten kirkkojen jäsenten kanssa edellyttää riittävää opillista konsensusta.” Vapaakirkon mukaan taas ”pöytä on aika avoin, siihen saavat tulla Kristukseen uskovat”. Kysymykseen palattiin syksyn 2005 kokouksessa. Todettiin luterilaisesta näkökulmasta: ”Vapaakirkolla on sekä avoin että suljettu ehtoollispöytä; se näyttää olevan avoin vain uskoville. Ei ole avoin meilläkään.” Lisättiin edellisessä kokouksessa todettuun: ”Myös muuhun kristilliseen kirkkoon

5 <http://sakasti.evl.fi/piispainkokous>.

kuuluva voi sairaana tai hätätilassa saada ehtoollisen kirkossa”.

Luterilaisen kirkon ja Vapaakirkon oppikeskustelujen alkamisen 30-vuotisjuhla järjestettiin 4.11.2010 Kirkkohallituksessa Helsingissä.⁶ Juhlan yhteydessä piispa Sariola kiteytti: ”Kun pysytään koko ajan kuuloetäisyydellä, on mahdollista selvittää luottamuksellisessa ilmapiirissä myös suhteita hiertäviä ongelmia.” Dosentti Risto Ahonen totesi, että jos nyt järjestettäisiin uusi neuvottelukierros, ”käsiteltäviin teemoihin pitäisi ottaa maailmanlähetyksen näköalat ja etelän ja pohjoisen kirkkojen uudenlainen kumppanuus.”

Vapaakirkon entinen kirkkokunnanjohtaja Jorma Kuusinen puolestaan arvioi vuosien 1983–84 keskustelujen laajasti vaikuttaneen paikallistason yhteyksien myönteiseen kehitykseen. Organisaatioiden yhteys ei toimi ilman henkilöiden välisiä yhteyksiä, ja lisäksi pysyy ajan tasalla säännöllisen kontaktin kautta. Vapaakirkolle oman opin ja ajattelun tarkempi kirjaaminen antoi itsellekin arvokasta materiaalia. Myös valtiovaltaan päin on voitu esiintyä yhtenäisesti; on myös luotu valmiuksia käsitellä nopeasti yllättäviäkin asioita ja kentällä vallitsevia jännitteitä. Epäluulojakin kuitenkin on ollut. Tulevaisuutta ajatellen on tärkeää saattaa jo annetut suositukset ja ratkaisut tulevien työntekijöiden ja vastuunkantajien tietoon.

Tämän jälkeen on teologisia kysymyksiä käsitelty neuvottelukunnassa ensinnäkin esiteltäessä jäsenyyskysymyksen pohdintaa vapaaseurakunnissa vuonna 2011 siinä yhteydessä, kun Vapaakirkko prosessoi luopumista ”ulkojäsenen” ja ”alajakäisen” jäsenkategorialta ja korvasi ne yhdellä jäsenluokalla ”perhejäsen”. Nyt puhutaan siis ”varsinaisista” ja ”perhejäsenistä”. On myös käsitelty diakonia- ja lähimmäistyön kehittämistä Vapaakirkossa. Kuten aiempaa Faith and Order -lähentymisasiakirjaa BEM, myös asiakirjaa *Kirkko: yhteistä näkyä kohti* käsiteltiin neuvottelukunnassa 2013 kummankin kirkon näkökulmasta käsin. Kirja on saanut sittemmin käyttöä myös esimerkiksi Vapaakirkon pastorien koulutuksessa. Myös kastekäsitystä ja mahdollisuutta hyväksyä luterilaisessa kirkossa toimitettu kaste on ajoittain sivuttu.

Suomen ev.-lut. kirkon, Vapaakirkon ja helluntaiherätyksen kolmikantaneuvottelut 1992 ja 2001

On järjestetty myös niin kutsuttuja kolmikantatapaamisia, joiden antia on sitten tarkemmin puitu neuvottelukuntien tapaamisissa. Ensimmäinen tällainen yhteinen neuvottelu järjestettiin Jyväskylän ev.-lut. seurakuntien leirikeskuksessa 5.–8.10.1992.⁷ Tavoitteena oli 1) arvioida suhteiden nykytilannetta, 2) kirjata, mistä kysymyksistä on keskusteltu, 3) määritellä yhdessä, miten halutaan yhteydenpitoa

6 Heikki Jääskeläisen raportti 30-vuotisjuhlasta: [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/2EEE800EEBB8BA41C225773400279C85/\\$FILE/SVK-SELK%2030%20v..pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/2EEE800EEBB8BA41C225773400279C85/$FILE/SVK-SELK%2030%20v..pdf)

7 Vesalan raportti 1992: sakasti.evl.fi/oppikeskustelut.

tulevaisuudessa jatkettavan. Tulisi kirjata myös ne ekumeeniset ja muut kristilliset yhteydet, joissa olemme mukana.

Käsiteltäessä vähemmistökirkkojen asemaa ja oikeuksia haluttiin korostaa, että epäkohtien esille nostaminen ei merkitse halua heikentää Suomen evankelis-luterilaisen kirkon asemaa. Keskusteltiin myös lukuisista käytännöllisluonteisista asioista.⁸ Yksimielisiä oltiin siitä, että esiin tulleiden teemojen käsittelyä on syytä jatkaa neuvottelukunnissa kahdenvälisesti sekä näiden kolmen yhteisön yhteisissä neuvotteluissa.

Toinen niin kutsuttu kolmikantaneuvottelu käytiin 26.–27.11.2001 Porin ev.-lut. seurakuntien kurssikeskuksessa Silokalliassa.⁹ Neuvottelujen aiheena oli nyt selkeän teologinen: *Uusi elämä Kristuksessa ja armolahjat*. Silokallion kokouksessa keskityttiin näin Vesalan aiheista yhteen ”evangelikaalisuus ja karismaattinen liike” teeman ”Uusi elämä Kristuksessa ja armolahjat” kautta.

Neuvotteluissa pidettiin aiheesta esitelmää eri näkökulmista ja julkaistiin tiedonanto. Siinä todetaan mm. näin:

”Neuvottelun osapuolet olivat yhtä mieltä uskonpuhdistuksen keskeisestä sanomasta, uskonvanhurskaudesta. Yksityiskohdissa havaittiin sekä kirkkokuntien välillä että niiden sisällä eroavuuksia, mutta useassa peruskohdassa löytyi yhteinen pohja. ...Myös keskusteltaessa siitä, mitä uusi elämä Kristuksessa on ja miten se ilmenee, todettiin, että kristityn uusi elämä perustuu joka päivä Kristuksen sovitustyöhön ja uskon kautta saatuun lahjavanhurskauteen.

... Armolahjoja esiintyy seurakunnissamme, mutta niiden asemaan ja merkitykseen sisältyy erilaisia korostuksia. Olimme yhtä mieltä siitä, että armolahjoja tulee vaalia eikä torjua: ’Älkää sammuttako Henkeä’ (1. Tess. 5:19). Pyhän Hengen lahjat ovat tarkoitettut koko seurakunnan palvelemiseksi eikä vain yksilön hyödyksi. Sen tähden armolahjojen arviointi kuuluu koko seurakunnalle ja sen kaitsennasta vastaaville. Karismaattisuus voi myös vääristyä, ja siksi sen tulee pysyä terveen raamatullisen uskon hallinnassa. ...Pyrimme neuvotteluissamme ymmärtämään toistemme näkemyksiä karismaattisuudesta ja etsimään siihen sisältyviä mahdollisuuksia hengellisen elämän uudistamiseksi seurakunnissamme ja kirkoissamme. Käsityksissämme ilmeni erilaisia korostuksia, mutta ilmaisimme tahtomme käydä jatkosakin rakentavia keskusteluja asiasta yhteisen palvelu- ja todistustehtävämme vahvistamiseksi.”

8 Koska käytännöllisiksi luonnehdittujen teemojen suhteen on vuosien saatossa edistytty ja tilanteet ovat yleisestikin ottaen muuttuneet, käsitellään kolmikantaneuvotteluissa esiin tulleita käytännön aiheita erikseen luvussa kolme.

9 Silokallion raportti 2001: <http://sakasti.evl.fi/oppikeskustelut>.

Kolmikantaneuvottelut Kirkkohallituksen, Suomen vapaakristillisen neuvoston ja Frikyrklig samverkanin kesken 1996-

Vuodesta 1996 on järjestetty kolmikantaneuvotteluja myös toisessa merkityksessä: Kirkkohallituksen, Suomen vapaakristillisen neuvoston ja Frikyrklig samverkanin yhteisiä tapaamisia. Niissä on käsitelty osapuolille merkittäviä teemoja ja yhteistyön kehittämistä sekä jaettu informaatiota. Läsna ovat olleet luterilaisten, vapaakirkollisten ja helluntaiherätyksen edustajien lisäksi myös baptistit, adventit ja metodistit sekä Suomen Ekumeenisen Neuvoston edustaja. Tapaamiset ovat yksi osa kokonaisuutta, joka toteuttaa pyrkimystä hoitaa ja syventää yhteistyösuhteita vapaakirkkoihin. Aiemmin arkkipiispa oli niissä keskeisessä roolissa, nykyisen piispojen sisäisen työnjakoperiaatteen mukaisesti ne piispat, jotka toimivat puheenjohtajina neuvottelukunnissa Vapaakirkon ja helluntaiherätyksen kanssa.

Neuvottelukunta helluntaiherätyksen kanssa 1996-

Suomen ev.-lut. kirkon ja helluntaiherätyksen neuvottelukunta on kokoontunut samantyyppisesti kuin neuvottelukunta Suomen Vapaakirkon kanssa vuodesta 1996 lukien. Aloitteen tekijänä toimi luterilainen kirkko. Valtter Luoto selosti helluntaiherätyksen puolesta, että ”Rekisteröitymiskeskustelun yhteydessä on todettu olevan paikallaan, että asetetaan toimikunta valmistelemaan yhteyksiä luterilaiseen kirkkoon.” Keskustelut ovat käsitelleet pääosin ajankohtaisia teemoja ja informaatioasioita, mutta myös teologisiin kysymyksiin on paneuduttu – hie- man enemmän kuin Vapaakirkon kanssa käydyissä keskusteluissa. Myös eettisiä kysymyksiä on käsitelty. Esimerkiksi parisuhdelain muuttamisesta ja muutoksen aikaansaamasta tilanteesta keskusteltiin jo 1990-luvun lopulta alkaen.

Kaste-temaan on palattu ajoittain. Laajemmin asiaan paneuduttiin vuonna 2004. Ehtoollisyhteys-seminaarista vuoden 2003 Kirkkopäivillä keskusteltiin myös tässä neuvottelukunnassa. Syvällisemmin teemaan palattiin vuosina 2010–11; keskusteluista laadittiin myös yhteenveto (sakasti.evl.fi/oppikeskustelut). Todettiin, että Suomessa helluntailaisuuden ehtoolliskäsitys on saanut vaikutteita luterilaisesta käsityksestä ja on jossain luterilaisen ja reformoidun käsityksen väli- maastossa.

2.4. Kooste Suomen evankelis-luterilaisen kirkon, Suomen Baptistikirkon ja Finlands svenska baptistsamfundin vuosina 1997–2012 käymistä teologisista dialogeista: Jeesuksen Kristuksen kutsumat – Kallade av Jesus Kristus

Tuoreehkossa väliraportissa *Jeesuksen Kristuksen kutsumat Kallade av Jesus Kristus* (2013, sakasti.evl.fi/ oppikeskustelut) on käyty läpi luterilaisten ja baptistien kotimaisen dialogin opillista sisältöä vuosina 1997–2012, mutta tuodaan esiin myös jo nyt olemassa olevia käytännön yhteistyön mahdollisuuksia.¹⁰

Luterilaisten ja baptistien oppikeskustelut käynnistyivät 1997 Luterilaisen maailmanliiton dokumentin *Luterilaiset ja baptistit keskustelevat* arvioimisella suomalaisesta näkökulmasta. Tiedonannon mukaan yhteistä uskonperintöä, mutta myös eroja sen tulkinnassa, voitiin käsitellä ”avoimessa ja kunnioittavassa ilmapiirissä sekä rakkauden hengessä”. Eroja nähtiin erityisesti käsityksessä lapsikasteesta ja uskovien kasteesta. Myös yhteistä löytyi, kuten aiemmin luterilaisen kirkon keskusteluissa Vapaakirkon ja helluntailaisten kanssa. Eroja ilmeni myös ihmiskäsityksessä, ymmärryksessä synnistä, kirkon tai seurakunnan jäsenyydestä ja uskon olemuksesta. Näissäkin uskonkohdissa oli toki myös yhdistävää pohjaa.

Vuonna 2000 tarkasteltiin lähemmin ”uskon merkitystä” molemmissa traditioissa. Todettiin, että molempia osapuolia yhdistää reformaation löytö uskonvanhurskaudesta. ”Usko on aina yksin Jumalan lahjaa ja vaikutusta. ...Kumpaakin osapuolta kantaa ajatus, että pelastava usko ei ole koskaan vain minun uskoani Kristukseen, vaan myös Kristuksen uskoa minussa. Luterilaiset korostavat laajemmin uskon sisältöä ja olemusta, baptistit uskon ilmenemistä sekä sen suhdetta seurakuntaan ja yhteiskuntaan. ...Sen sijaan uskon ja kasteen suhdetta on pohdittava syvällisemmin erikseen.”

Luterilaisten tunnustuskirjojen oppituumioita käsiteltäessä todettiin ensinnäkin Lutherin teologian tutkimuksen osoittaneen, että luterilainen reformaatio ”näki kasteen ja uskon välisen suhteen paljon tiiviimpänä kuin monet varhaisemmat tai myöhäisemmät tulkintaratkaisut”. Todettiin myös, että nykyiset baptistit eivät tunnista itseään suurimmasta osasta tunnustuskirjoihin sisältyvistä oppituumioista ”uudestikastajille” ja ”hurmahengille”. Painotettiin, että ”yhteisymmärryksemme uskon keskeisistä asioista on niin suuri, että historiallisten oppituumioiden ja väärinkäytösten ei saa antaa heikentää sen kantavaa voimaa.”

Vuoden 2003 keskusteluissa teimana oli ”Uusi elämä Kristuksessa”. Nähtiin osapuolilla olevan paljon yhteistä näkemyksessä osallisuudesta Kristuksessa sekä käsityksessä kristityn kutsumuksesta. Eroja oli siinä, mitä nähtiin kasteen ja eh-

10 Väliraportin lisäksi ks. artikkeli Tomi Karttunen: Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen Baptistikirkon sekä Finlands svenska baptistsamfundin oppikeskustelut 1997–2012 – arviointia Reseptio-lehden numerossa 2/2012, s. 41–63 (sakasti.evl.fi/reseptio).

toollisen tässä yhteydessä merkitsevän. Yhdistävä ja erottava kiteytyvät siis yhtäältä sanan ja uskon sekä kristillisen elämän välisen yhteyden näkemiseen ja toisaalta sakramentti- ja kirkkokäsitykseen sekä niihin liittyvien opillisten käsitysten erilaisuuteen.

Vaajakosken keskusteluissa 2006 käsiteltiin teemaa ”Pyhien yhteisö – Kirkko, seurakunta ja yhteyden mahdollisuudet”. Baptistisen seurakunnanäkemyksen todettiin olevan varsin toiminnallisesti, lähetykseen ja evankelointiin suuntautunut. Suunta on yksilöstä yhteisöön. Luterilaisuus painottaa enemmän kirkon yhteisöä sekä sanan ja sakramenttien, armonvälineiden yhteenkuuluvaisuutta ”pyhien yhteisön” kanssa. ”Lutherkin puhuu kirkosta äitinä”. Tulee löytää tasapaino yksilö- ja yhteisönäkökulmien välillä. Puhuttiin myös ehtoollisyhteydestä sekä käytännön yhteyden mahdollisuuksista seurakuntatasolla. Luterilaisesta näkökulmasta piispa Juha Pihkala totesi: ”Ehtoollisen yhteydessä kerromme, millä tasolla yhteytemme on. Vielä ei ole täyden yhteyden aika. ...Proselytismin ongelma on todellinen. Hyvä, että sitä on pohdittu Jyväskylän missiota valmisteltaessa. En usko, että ongelma on iso meidän välillämme.”

”Kirkon virka ja yhteinen pappeus” olivat teemoina vuoden 2009 keskusteluissa. Kuten itse kirkkokäsityksessä, myös virkakäsityksessä havaittiin baptistien lähestymistavan olevan toiminnallinen. Baptistipastorin erottaa maallikoista hänen erityinen tehtävänsä. ”Lahja luo tehtävän.” Keskeistä on siis ajatus kaikkien periaatteellisesta tasa-arvoisuudesta. Silti käytännössä baptistiseurakuntien työstä on tullut työntekijäkeskeistä. Luterilaisessa käsityksessä puolestaan korostetaan erityisen viran olevan Jumalan asettama ”evankeliumin opettamisen ja sakramenttien jakamisen virka”. Kaste on vihkimys yhteiseen pappeuteen. Yhdessä saatettiin todeta: ”Molempien osapuolten mukaan kristityt on kutsuttu palvelemaan Kristusta seurakunnassa ja maailmassa. Pyhä Henki jakaa tätä palvelua varten lahjojaan. Tarvitaan niin kirkon viran haltijoita/ palveluvirkaan erotettuja kuin muitakin seurakuntalaisia (Ef. 4:11–16). Erityisen viran ja yhteisen pappeuden välistä vuorovaikutusta tarvitaan seurakunnan rakentumiseen. Niiden tulisi palvella toisiaan. Usko ja kaste kuuluvat yhteen. Ne liittävät molempien mukaan Kristukseen ja antavat hengellisen kelpoisuuden hoitaa tehtäviä seurakunnassa.”

Vuonna 2012 tehtiin yhteenvetoa käydyistä keskusteluista ja käsiteltiin ”kirkon ja valtion suhdetta”. Kirkon ja valtion suhteessa ”...molemmat painottivat uskonnonvapauden positiivista puolta, vapautta ja oikeutta harjoittaa omaa uskontoa. Valtion tulee pyrkiä katsomusten yhdenvertaisuuteen. ...Luterilaisen kahden regimentin – maallisen ja hengellisen – erottelun mukaan Jumala toimii maallisen regimentin tavalla silloin, kun hän käyttää ulkoisia pakotteita lähimmäisenrakkauden toteuttamiseksi. Hengellisen regimentin työtä Jumala tekee sanan ja sakramenttien avulla synnyttämällä uskon ja rakkauden. ...Baptismi on yhtäältä korostanut valtion ja kirkon eroa, mutta etenkin ruotsinkielinen baptismi on ollut aktiivista koulu- ja sivistystyössä sekä myös valtiollisessa rauhantyössä ja

uskonnonvapausasioissa. Myös suomenkielinen baptismi on tullut 1990-luvulta alkaen avoimemmaksi yhteiskunnallisen ja kulttuurisen läsnäolon ja vaikuttamisen suhteen. Yhteiskunnallisesta ja poliittisesta osallistumisesta on tullut hyväksyttyä.” Näin voitiin sanoittaa yhteistä perustaa kristittyjen äänen käyttämiselle yhdessä esimerkiksi Suomen Ekumeenisen Neuvoston toiminnassa, mutta myös paikallisesti.

Vuosien 1997–2012 oppikeskustelujen sato kiteytettiin yhdessä näin: ”Molemmat osapuolet näkivät käytyjen neuvottelujen edistäneen tavoitteeksi asetettua ’lisääntynyttä ymmärrystä ja lämpimämpää yhteyttä baptistien ja luterilaisten välillä maassamme’. Meitä yhdistävät kristittyinä ja Kristuksen ruumiin jäseninä useammat asiat kuin erottavat – etenkin usko Jeesukseen Kristukseen ja kolmiyhenteeseen Jumalaan. Neuvottelut ovat syventäneet kirkkojemme omaa identiteettiä ja lisänneet luontevan yhteistyön mahdollisuuksia julistuksen, diakonian ja yhteiskunnallisten asioiden hoitamisessa. Neuvotteluissa on voitu korjata 1500-luvun oppituomioiden ja 1800-luvun kielteisten kokemusten muistoja ajalta ennen uskonnonvapautta ja löytää sovinnon henki. Olemme ottaneet askeleita eteenpäin ja yhteys on lisääntynyt. Myös kysymyksessä kasteesta on ymmärrys ja kunnioitus toistemme näkemyksestä kasvanut. Yhdessä voimme todeta uskon ja kasteen kuuluvan yhteen, kasteen olevan kertakaikkinen ja liittävän seurakunnan yhteyteen. Luterilaiset korostavat kasteen olevan armonväline; baptistit näkevät sen enemmän tunnustautumisena uskoon. Jäämme vielä tavoittelemaan riittävää yhteisymmärrystä kasteesta, ehtoollisesta ja virasta ehtoollis- ja saarnatuolin yhteyden solmimiseksi.”

Luterilaisten ja baptistien keskustelujen väliraportissa *Jeesuksen Kristuksen kutsumat* mainitut esimerkit ja periaatteet käytännön yhteistyön mahdollisuuksista soveltuvat varsin hyvin yhteistyöhön myös muiden vapaiden suuntien kanssa:

Käytännön yhteys ja yhteistyö

Yhteistyön syventämisen mahdollisuuksia on ainakin näillä osa-alueilla:

- ekumeeniset sanajumalanpalvelukset esimerkiksi kerran vuodessa kristittyjen ykseyden ekumeenisella rukousviikolla toiminevat ainakin tietyn kokoisilla paikkakunnilla
- ekumeeninen vastuuviikko lokakuussa
- hartaudet kouluissa, sairaaloissa, vankiloissa ja muissa laitoksissa
- esirukous paikkakunnan toisten kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen puolesta seurakunnan yhteisessä jumalanpalveluksessa
- jokin yhteinen diakoninen projekti, jossa seurakunnat käytännön palvelutyön kautta rakentavat paikallista yhteisöä

- maahanmuuttaja- ja pakolaistyö
- katastrofisielunhoito
- seurakunnan työntekijöiden välinen yhteydenpito ja rukousyhteys
- yhteistyö evankeliumin julistamisessa erityisesti seurakunnista vieraan-tuneiden tavoittamiseksi
- tilojen ja muiden resurssien yhteiskäyttö

Edellytys vieraanvaraisuudelle ja paikallisekumenialle on:

- että seurakunnassa on vastuuhenkilö ekumeenista toimintaa varten
- että kokoonnutaan yhteen säännöllisesti rakentamaan suhteita, rukoi-
lemaan ja keskustelemaan teologisista kysymyksistä
- toimiva organisaatio projektien järjestämistä varten
- että suunnittelu ja tiedotusmateriaali dokumentoidaan

*Suomen Ekumeenisen Neuvoston julkaisu Ekumenian hyvät tavat on hyvä ottaa huo-
mioon:*

- Järjestettäessä yhteisiä tapahtumia on tärkeä tietää, kuka on isäntä tai
isäntäseurakunta
- Tärkeää suunnitella yhdessä ja ottaa huomioon myös talouden suunn-
nittelu
- Tärkeää on myös jälkiseuranta ja arviointi

Säännöllisen yhteydenpidon muodot:

- Suomen Ekumeeninen Neuvosto
- Suomen evankelis-luterilaisen Kirkkohallituksen, Suomen vapaakristil-
lisen neuvoston sekä Frikyrklig samverkanin vuositapaaminen

3. Käytännön kysymykset neuvotteluissa

Vapaakirkkojen kanssa käydyissä keskusteluissa sekä niin kutsutuissa kolmikanta-neuvotteluissa käydyt aihepiirit voidaan karkeasti jakaa teologisiin ja käytännöllisiin kysymyksiin. Jako ei luonnollisestikaan ole jyrkkä, koska teologiset näkemykset heijastuvat käytäntöihin ja käytännöllisillä ratkaisuilla on monesti myös selviä opillis-teologisia perusteita ja seurauksia. Selkeyden vuoksi tässä kuitenkin seurataan tuota erottelua ja tuodaan esiin neuvotteluissa ”käytännön kysymyksiksi” luokiteltuja aiheita, jotka suurimmaksi osaksi liittyvät vähemmistökirkojen asemaan ja yhteistyöhön luterilaisen kirkon kanssa sekä kirkon ja valtion väliin suhteisiin. Tästä erillisinä kysymyksinä käsitellään tämän jälkeen vielä yleisiä ekumeeniseen yhteistoimintaan liittyviä periaatteita etenkin Suomen evankelis-luterilaisen kirkon näkökulmasta.

Kaksoisjäsenyys

Helluntaiherätyksen kanssa 1989 käydyissä viidensissä neuvotteluissa aiheesta ”Käytännön kysymyksiä” tehtiin kirkko-opillisista lähtökohdista käsin johtopäätöksiä ”kaksoisjäsenyyden” teemasta samansuuntaisesti kuin aiemmin keskusteluissa Vapaakirkon kanssa: ”**Luterilainen kirkko** pitää kaksoisjäsenyyttä ongelmallisena ja teologisesti kestäättömänä. Kirkkoon kuuluminen ei luterilaisen käsityksen mukaan ole koskaan muodollinen, vaan nimenomaan hengellinen asia: Kirkossa vaikuttavat Jumalan armon ja pelastuksen välineet, sana ja sakramentit. Ilman niitä kukaan ei tule kristityksi eikä pysy kristittynä.

Luterilaisesta näkökulmasta oman erityisongelmansa muodostaa uudelleen kastaminen, joka on luterilaisen uskonkäsityksen hylkäämistä. Tällöin on johdonmukaista, että uudelleen kastettu henkilö eroaa kirkon jäsenyydestä ja liittyy siihen yhteisöön, jossa hän on saanut kasteen. Kun kirkosta ei ketään eroteta, johtopäätöksen tekeminen tässä asiassa jää asianomaisen omantunnon varaan. Kirkosta eronneella on toki oikeus ja mahdollisuus palata luterilaisen kirkon jäsenyyteen, mutta se edellyttää luonnollisesti uudelleen kastamisen hylkäämistä.”

Helluntaiherätyksen edustajat argumentoivat hekin yhtäältä seurakuntaopista, toisaalta jäsenyys- ja kasteteologiasta käsin: ”**Myöskään helluntaiseurakunnissa** kaksoisjäsenyyttä ei pidetä hyvänä, koska johonkin seurakuntaan kuuluminen on aina uskonvakaumuksen asia eikä ihmisellä voi olla kahdenlaista vakaumusta. Helluntaiseurakuntaan kuuluva on tullut Raamatun sanasta siihen vakaumukseen, että kaste kuuluu uskoon tullee, ja hän on kastattanut itsensä. Tämä ei ole uudestikastamista, koska lapsikastetta ei helluntaiherätyksen opetuksen mukaan pidetä Uuden testamentin järjestyksen mukaisena. Vaikka helluntaiseurakuntaan kuuluvan tulisi erota evankelis-luterilaisesta kirkosta, ei asiassa haluta kuitenkaan käyttää pakkoa, koska siitä voi syntyä mm. perheiden sisäisiä ongelmia. Viime kädessä asia jää omantunnon kysymykseksi.

Kummankaan osapuolen mielestä kaksoisjäsenyys ei ole uskonnonvapauslain hengen mukaista eikä suositeltavaa. Valtuuskuntien mielestä tilanne selkiytyisi, jos kaksoisjäsenyydestä päästäisiin kokonaan eroon.”

Suomen ev.-lut. kirkon kirkkolaissa on nykyisinkin kaksoisjäsenyyden kieltö (KL 1:3, 3 mom.). Poikkeuksena ovat Porvoon kirkkoyhteisön jäsenkirkot, koska Porvoon julistuksessa sitoudutaan kohtelemaan kirkkoyhteisön jäsenkirkkojen jäseniä kuin omia jäseniä. Kaksoisjäsenyyden kieltävä kohta on myös esimerkiksi Suomen Vapaakirkon yhdyskuntajärjestyksessä. Helluntailaisten osalta tilannetta on selkiyttänyt se, että osa helluntaikirkon seurakunnista ja jäsenistä on rekisteröitynyt viralliseen uskonnolliseen yhdyskuntaan eli Helluntaikirkkoon (www.suomenhelluntaikirkko.fi).

Avioliittoon vihkiminen

Kirkolliset toimitukset ja niiden ekumeeninen toteuttaminen on yleinen ekumeenisten suhteiden teema. Luterilais-helluntailaisessa avioliittoon vihkimisessä huomiota on kiinnitetty etenkin jäsenyyden osoittamiseen toisessa kristillisessä kirkossa tai uskontokunnassa. 1.7.1988 muutetun ev.-lut. kirkkolain mukaan kirkollisen vihkimisen voivat näet saada myös kihlakumppanit, joista toinen on rippikoulun käynyt ev.-lut. kirkon jäsen ja toinen jonkin muun kristillisen uskontokunnan jäsen. 14.9.1988 piispainkokous liitti myös helluntaikerätyksen luetteloon, joita pidetään kirkkolain tarkoittamassa mielessä kristillisinä uskontokuntina. Avioliittoon vihittäessä edellytetään myös jäsenyystodistusta. Se on kuitenkin kunkin paikallisen helluntaiseurakunnan asia. Joidenkin helluntaiseurakuntien vanhemmisto ei ole suostunut antamaan tällaista jäsentodistusta.

Nykyisen kirkkojärjestyksen mukaan (KJ 2:18) todetaan: ”Jos toinen kihlakumppani ei ole kirkon jäsen, heidät voidaan vihkiä kirkollisesti, jos kirkkoon kuulumaton on muun kristillisen kirkon tai uskontokunnan jäsen.”

On myös hyvä huomata, että Suomen Ekumeeninen Neuvosto (SEN) hyväksyi ekumeenisia avioliittoja (”seka-avioliittoja”) koskevan suosituksen kirkoille ja kristillisille yhteisöille vuosikokouksessaan 14.3.1996.¹¹ Olennaista on tutustuminen toinen toisensa kirkon tai kristillisen yhteisön näkemyksiin avioliiton pyhydestä ja sitovuudesta sekä yhteyden ottaminen molempien seurakuntiin ennen vihkitöimitusta. SEN on julkaissut myös Ekumeenisen vihkipapin kirjan (1999), joka sisältää avioliittoon vihkimisen säädökset ja käytännöt Suomen kristillisissä kirkoissa ja yhteisöissä.¹²

11 Materiaalia ekumeenisten perheiden kohtaamiseen on myös SEN:n julkaisussa XLVII *Ekumeeninen perhekirja* (1995). Toim. Marjatta Jaanu-Schröder, Tarja Lehmuskoski ja Pirjo Työrinoja.

12 SEN julkaisuja LVIII, SR-kustannus oy 1999. Toim. Pirjo Työrinoja ja Sirpa-Maija Vuorinen.

Hautaan siunaaminen

Kuten edellä on todettu, SELK:n ja Suomen Vapaakirkon neuvottelukunnan aloitteesta on hyväksytty kirkkojärjestykseen kohta: ”Poikkeustapauksessa kirkon jäsenen hautaan siunaamisen voi toimittaa muunkin kristillisen kirkon tai siihen rinnastettavan yhteisön pappi, mikäli se perustuu vainajan selvästi ilmaisemaan tahtoon ja siitä sovitaan seurakunnan kirkkoherran kanssa.” (KJ 2:22)

SELK:n, Suomen Vapaakirkon ja Suomen helluntaiherätyksen yhteisessä neuvottelukokouksessa Vesalassa 5.–8.10.1992 todettiin tämän pätevän myös kääntäen: ”Suomen Vapaakirkon ja helluntaiherätyksen edustajat totesivat, että kirkkojärjestyksen kohtaa voidaan ja tulee soveltaa samoin perustein myös kääntäen: Vapaaseurakunnan ja helluntaiseurakunnan jäsenen hautaan siunaamisen voi toimittaa myös luterilaisen kirkon pappi, mikäli se perustuu vainajan tahtoon ja asiasta on sovittu seurakunnan johdon kanssa.”

Suomen Ekumeenisen Neuvoston hallitus hyväksyi 8.2.2014 asiakirjan ”Hautaan siunaamisen hyvä ekumeeninen käytäntö”.¹³ Asiakirjassa todetaan muun muassa, että vainajan jäsenyys kristillisessä seurakunnassa on riittävä osoitus katsomuksesta ja toivomus hautaan siunaamisen toimittamisen tavasta. Jos hautausjärjestelyistä sovitaan jossain muualla kuin vainajan omassa seurakunnassa, kuolemasta ja hautausjärjestelyistä on hyvissä ajoin oltava yhteydessä hänen omaan seurakuntaansa. Milloin vainaja on ollut aktiivinen myös muussa kristillisessä yhteisössä kuin siinä, jonka jäsenenä hän on pysynyt, toivotaan, että seurakunnat voivat tehdä yhteistyötä hautaan siunaamisessa.

Uskonnonopetus

Jo 1980-luvun lopun keskusteluissa helluntaiherätyksen kanssa kannettiin huolta opetuksen sisällöstä: miten Raamatun mukainen opetus pääsee esiin. Pidettiin tärkeänä sitä, että oppikirjoissa annetaan oikea kuva yhteisön uskonkäsityksestä. Myös opettajankoulutuksessa tulisi riittävästi ottaa huomioon vähemmistökirkkoihin kuuluvat oppilaat. Helluntaiherätyksen valtuuskunta ei pitänyt tärkeänä tuolloin, eikä tälläkään hetkellä, ryhtyä järjestämään omaa uskonnonopetusta niin kauan kun evankelis-luterilainen oman uskonnon opetus on riittävän yhdensuuntainen helluntailaisen viitekehyksen kanssa.

Kanta on nykyisinkin säilynyt samansuuntaisena kuin Vesalan kolmikanta-neuvotteluissa 1992, jolloin SELK:n, helluntaiherätyksen ja Vapaakirkon edustajat totesivat: ”Neuvotteluosapuolet ovat huolissaan siitä, että uskonnonopetus ja uskonto oppiaineena ovat vakavasti uhattuina tämän päivän suomalaisessa

¹³ http://www.ekumenia.fi/etusivu/ajankohtaista_-_aktuellt/hautaan_siunaamisen_hyva_ekumeeninen_kaytanta/

yhteiskunnassa sekä yleisen maallistumisen että koulunuudistuksen myötä. Uskonnonopetus kouluissa perustuu oppilaan oikeuteen saada uskontokuntansa mukaista opetusta.” Esimerkiksi vuonna 1994 todettiin ev.-lut. ja Vapaakirkon neuvottelukunnassa, että paikallisesti perusongelmana ei ole vähemmistöjen liian vähäinen huomioon ottaminen vaan koko uskonnonopetuksen uhattu asema sekä alakoulun opettajien motivaation puute. Uskonto koetaan vaikeaksi opettaa. Vapaakirkko on laatinut oman suunnitelmansa koulujen uskonnonopetuksiksi, mutta ei ole katsonut tarpeelliseksi ottaa sitä käyttöön vaan ohjata ev.-lut. uskonnonopetuksen piiriin.

Vuoden 2003 uskonnonvapauslain jälkeen ei enää ole puhuttu ”tunnustuksellisesta” vaan ”oman uskonnon opetuksesta” eikä opettajalta ole edellytetty tiettyyn kirkkoon tai uskontokuntaan kuulumista vaan ainoastaan muodolliset kriteerit täyttävää osaamista, joka sisältyy opetuksen sisältöihin ja pedagogiikkaan. Näin esimerkiksi helluntailaistaustainen opettaja voi hyvinkin opettaa uskontoa myös luterilaisille oppilaille, eikä tähän enää tarvita poikkeuslupaa vanhan käytännön mukaisesti.

Uskonnonopetuksen puolesta työskentelee aktiivisesti myös SEN:n kasvatusasiain jaosto.¹⁴ Kantaa uskonnonopetuksen puolesta on otettu paitsi ekumeenisesti myös uskontojenvälisesti yhdessä juutalaisten ja muslimien kanssa.¹⁵

Kirkollisverotus

Aiemmin pulmalliseksi koettu kysymys yhteisöveron epäoikeudenmukaisuudesta on viime vuosikymmeninä muuttunut. Suomen evankelis-luterilainen kirkko sai viime vuosiin asti osuuden yhteisöverosta korvauksena hautausmaiden, väestökirjanpidon (väestökirjanpidon siirtymistä valtiolle edeltänyt aika) ja kulttuurihistoriallisten rakennusten ylläpidosta. Vuonna 2014 tehtiin päätös, jonka mukaan ev.-lut. kirkon yhteiskunnallisten tehtävien hoitamisesta ei kateta enää yhteisöverosta, vaan valtio suorittaa niistä vuosittain korvauksen. Korvaus ei tosin kata kaikkia näistä yhteiskunnallisista tehtävistä ev.-lut. kirkolle koituvia kuluja.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko ja ortodoksinen kirkko saavat julkisoi-keudellisina yhteisinä edelleen kerätä jäsenmaksunsa valtion verotusjärjestelmän kautta. Esimerkiksi Katolinen kirkko Suomessa on ilmaissut kiinnostuksensa verotusoikeuden saamiseksi, mutta vapaakirkot eivät näytä olevan niin kiinnostuneita. Järjestelmästä koituu kustannuksia, eikä se välttämättä tuota yhtä paljon kuin vapaaehtoisen antamisen järjestelmä näissä kirkkokunnissa. Taloudellista oikeudenmukaisuutta on lisännyt se, että nykyisin rekisteröityneet uskonnolliset

14 http://www.ekumenia.fi/sen_toimii/kasvatus_ja_ekumenia/

15 http://www.ekumenia.fi/uskot_-_resa/juutalaiset_kristityt_ja_muslimit_arvostavat_oman_uskonnon_opetusta_/

yhdyskunnat voivat saada jäsenmäärään pohjautuvaa vuosittaista valtionavustusta: ”Avustuksia myönnetään rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille laskennallisin perustein yhdyskunnan jäsenmäärän mukaan”. Asiaa on edistänyt esimerkiksi Suomen Ekumeeninen Neuvosto.

Oikeudellinen asema

Vähemmistökirkkojen piirissä SELK:n julkisoikeudellinen asema, ja niiden omien julkisoikeudellisten piirteiden purkaminen esimerkiksi vihkioikeuskysymyksessä, on näyttäytynyt osin ongelmallisena. On kuitenkin yhdessä todettu, että minkään kristillisen kirkon tai yhteisön aseman heikentäminen ei paranna kristillisyyden asemaa maassamme.

Luterilainen valtuuskunta totesi esimerkiksi Vesalan neuvotteluissa 1992: ”Suomen evankelis-luterilainen kirkko haluaa toimia kansankirkkona ja pitää teologisista ja historiallisista lähtökohdistaan käsin luontevimpana julkisoikeudelliseen asemaan perustuvaa järjestysmuotoa. Kirkon julkisoikeudelliseen asemaan liittyy vastuita ja velvoitteita. Mikäli esimerkiksi Suomen Vapaakirkko pyrkii julkisoikeudelliseen asemaan, luterilaisen kirkon valtuuskunta antaa tälle pyrkimykselle tukensa.” Keskustelu asiasta jatkuu. Myös luterilaisen kirkon nähdään nykyisin olevan aiempaa selvemmin osa kansalaisyhteiskuntaa.

Väestökirjanpito

Rekisteröidyt uskonnolliset yhdyskunnat pitivät jäsenistään väestörekisteriä vuoteen 1971 asti. Siitä lähtien väestökirjanpito on evankelis-luterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkkokunnan jäseniä lukuun ottamatta kuulunut valtion viranomaisille. Lokakuun alusta 1999 lukien väestökirjanpito siirtyi myös näiden osalta valtion viranomaisille. Joitakin väestökirjanpidollisia tehtäviä kuuluu edelleen kahdelle kansankirkolle: avioliiton esteiden tutkinta ja kirkollisten avioliittoon vihkimisten rekisteröinti sekä lapsen kasteen tallentamisen yhteydessä hänen nimi- ja äidinkieli-tietojensa rekisteröinti jäsentietojärjestelmän avulla väestötietojärjestelmään. Kansankirkoilla on myös oikeus ja velvollisuus laatia jäsenistään virkatodistuksia ja sukuselvityksiä esim. perunkirjoituksia varten.

Vapaakirkot ovat korostaneet eri kirkkokuntien ja uskonnollisten yhdyskuntien tasa-arvoista kohtelua asiassa. Nykysäädöksissä uskonnolliset yhdyskunnat asetetaan periaatteessa samalle viivalle: ”Rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan jäsenenä voi olla yksityinen henkilö. Yhdyskunnan tulee pitää jäsenistään rekisteriä siten kuin siitä erikseen säädetään” (Uskonnonvapauslaki 1:11).

Yhteistyö sairaala- ja laitossielunhoidossa

Vesalan kolmikantatapaamisessa 1992 linjattiin: ”Valtuuskunnat pitivät myönteisenä sitä kiinteää yhteistyötä, joka tapahtuu vankilasielunhoidossa. Sairaalasielunhoidossa tulee kehittää Vapaakirkon ja helluntaikerätyksen työntekijöiden mahdollisuuksia toimia jäsenistönsä sielunhoitajana. Laitossielunhoidon kehittämisessä tulee toimia yhdessä.” Ekumeenista yhteistyötä tehdään muun muassa sairaalasielunhoidon koulutuksessa ja vankilasielunhoidossa sekä puolustusvoimien hengellisessä työssä.

Yhteistyö teologisen tutkimuksen kehittämisessä

Vesalan neuvotteluissa 1992 todettiin myös: ”Helsingin yliopiston teologisessa tiedekunnassa on vireillä hanke Suomessa vakiintuneen aseman saaneiden kristillisten vähemmistöyhteisöjen tutkimusyksikön perustamiseksi. Valtuuskunnat pitivät tutkimusyksikön perustamista teologisen tutkimuksen kannalta tarpeellisena ja antoivat hankkeelle varauksettoman tukensa.”

Tällaista tutkimusyksikköä ei ole perustettu, mutta Helsingin yliopiston teologisessa tiedekunnassa on kehitetty vähemmistökirkkojen tutkimusta ja alan opetusta. Myös Joensuun yliopiston teologinen tiedekunta, sittemmin Itä-Suomen yliopiston teologian osasto on tuonut lisää resursseja myös kristillisten vähemmistöyhteisöjen teologiseen tutkimukseen ja opetukseen.

Evangelikaalisuus ja karismaattinen liike

Edelleen Vesalassa 1992 vedettiin yhteen: ”Valtuuskunnat olivat varsin yksimielisiä siitä, että kirkon johdosta ja hallinnosta riippumatta kristillisten liikkeiden vaikutus tulevaisuudessa ei ainakaan vähene, vaan päinvastoin saattaa lisääntyä. Nämä liikkeet panevat kirkot miettimään seurakunnan elämän ja toiminnan vireyttämistä. Koska monet liikkeet aiheuttavat alituisesti kirkkoille myös ongelmia hajottamalla rivejä, kirkkojen on kriittisesti seurattava kansainvälisten liikkeiden ja virtausten kehitystä. Parhaassa tapauksessa ne voivat olla uudistamassa sisältä päin seurakuntien elämää. Edellytyksenä tälle on niiden sitoutuminen oman kirkkonsa tai yhteisönsä oppiin ja tunnustukseen.”

Suhtautumisesta karismaattisuuteen osana Pyhän Hengen toimintaa luterilaisen kirkon piispat käyttivät puheenvuoron vuoden 2007 helluntaikirjeessään.¹⁶ Siinä todetaan muun muassa: ”Karismaattisuudella tarkoitetaan myös kokemuk-

16 [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/AC5B7C3890F48F5AC22577030038D858/\\$FILE/Helluntaikirje_suomi.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/AC5B7C3890F48F5AC22577030038D858/$FILE/Helluntaikirje_suomi.pdf)

sellista kristillisyyttä. Siihen voi liittyä esimerkiksi parantumista, liikutusta, profetoimista ja kielillä puhumista. Tällainen kristillisuus on osa seurakuntiemme elämää.”

Niin kutsutut uushelluntailaiset, jälkitunnustukselliset ja muut, monesti afrikkalaistaustaiset kirkot, jotka eivät mahdu perinteisen ekumenian ja teologisen dialogin raameihin, ovat tuoneet uusia haasteita vakiintuneille suomalaisille kirkkokunnille. Maailmanlaajan kristillisen foorumin (Global Christian Forum) kehittämä yhteisen jakamisen menetelmä tai toinen toisiltamme oppimista korostava reseptiivinen ekumenia voivat tarjota tähän kohtaamiseen uusia näkökulmia ja välineitä.

Eurooppalainen ja kansainvälinen kehitys

”Muutokset, joiden keskellä elämme, vaativat meitä tuomaan julistuksessamme rohkeasti esille uskomme keskeistä ja yhteistä totuutta. Suomalaisilla kristillisillä kirkoilla ja yhteisöillä on erityinen viesti, jota tämän päivän muuttuva maailma kipeästi tarvitsee. Se on viesti Jumalan armosta ja sovituksista.” Tämä yhteen vetävä ja kiteyttävä toteamus ei ole menettänyt ajankohtaisuuttaan.

Tämän päivän tilanne: vuositapaamiset, neuvottelukunnat ja SEN yhteistyön kanavina

Silokallion 2001 kokouksen jälkeen ei ole näitä ”kolmikantaneuvotteluja” pidetty, mutta sen sijaan Kirkkohallitus, Suomen vapaakristillinen neuvosto ja Frikyrklig samverkan ovat vuosittain järjestäneet Vesalan ja Silokallion aiempia kokoontumisia laajapohjaisemman kolmikantaneuvottelun, jossa on käyty lävitse yhteisiä ajankohtaisia asioita ja keskusteltu jostakin yhteisestä teemasta alustusten pohjalta. Lisäksi SELK:n ja Suomen helluntaiherätyksen sekä SELK:n ja Suomen Vapaakirkon neuvottelukunnat ovat kokoontuneet kahdesti vuodessa keskustelemaan ajankohtaisista asioista sekä teologisista kysymyksistä. –Evankelis-luterilainen kirkko, helluntaiherätys, Vapaakirkko, Baptistikirkko ja Finlands svenska baptistsamfund ovat aktiivisesti mukana Suomen Ekumeenisen Neuvoston toiminnassa ja yhdistävät voimiaan yhteisen todistuksen ja palvelun sekä keskinäisen yhteyden ja ykseyden vahvistamiseksi.

4. Ohjeet ja suositukset ekumeeniseen jumalanpalveluselämään

Pyhän Hengen työ yhteyden ja ykseyden edistämiseksi Kristuksen kirkossa sekä yhteinen rukous ovat ekumeenisen työskentelyn peruslähtökohta. Onkin syytä lopuksi tarkastella myös yhteisen rukous- ja jumalanpalveluselämän toteuttamista. Vapaamuotoisia rukoushetkiä voidaan yleensä varsin ongelmattomasti suunnitella ja toteuttaa ekumeenisesti, mutta liturgisen jumalanpalveluselämän rikkaan perinteen ja kirkkojen käytäntöjen, erityisesti yhteisen ehtoollisuuden mahdollisuuksien huomioon ottamiseen on syytä paneutua tarkemmin. Esimerkiksi Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla on ekumeeninen sopimus ehtoollisyhteydestä – ”alttarin ja saarnatuolin yhteys” - vain tiettyjen kirkkojen kanssa.

Kysymys saarna- ja ehtoollisyhteydestä sekä papin oikeus toimituksiin yksittäistapauksissa

Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla on saarna- ja ehtoollisyhteys ensinnäkin Luterilaisen maailmanliiton (LML) jäsenkirkkojen kanssa, toiseksi Porvoon kirkkoyhteisön jäsenkirkkojen eli Pohjoismaiden ja Baltian luterilaisten kirkkojen sekä Ison Britannian ja Irlannin anglikaanisten kirkkojen kanssa (www.porvoocommunion.org). Kirkkoyhteisöön kuuluvat nykyisin myös kaksi pientä luterilaista kirkkoa: Britannian luterilainen kirkko ja Latvian evankelis-luterilainen ulkomaankirkko sekä kaksi pientä anglikaanista kirkkoa Iberian niemimaalla: Lusitaaninen kirkko Portugalissa ja reformoitu episkopaalinen kirkko Espanjassa. Kolmanneksi meillä on ehtoollisyhteys Saksan evankelisen kirkon (EKD) jäsenkirkkojen kanssa osana yhteistyösopimusta ulkosuomalaistyöstä Saksassa. Neljänneksi meillä on ollut vuodesta 2010 ehtoollisyhteys myös Suomen metodistikirkon ja Finlands svenska metodistkyrkanin kanssa. Lisäksi jo 1950-luvulla hyväksyttiin sopimus ehtoollisyhteydestä (interkommuunio) Skotlannin kirkon kanssa.

Näiden edellä mainittujen kirkkojen papeilla, joilla on täydet pappisoikeudet kirkoissaan, on oikeus toimittaa yksittäistapauksissa jumalanpalveluksia ja kirkollisia toimituksia Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa.¹⁷ On kuitenkin

17 Kirkon säädöskokoelma, Nro 86:

1 §

Toisen Luterilaisen maailmanliiton jäsenkirkon tai muun kristillisen uskontokunnan tai yhteisön pappi voi, sen mukaan kuin 2 §:ssä määrätään, Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa yksittäistapauksessa toimittaa jumalanpalvelukset sekä seuraavat kirkollisten toimitusten kirjan mukaiset kirkolliset toimitukset: kaste, konfirmaatio, yksityinen rippi, sairaan luona käynti, avioliiton siunaaminen, rukoushetkiä surussa, maahan kätkeminen ja kodin siunaaminen.

Siitä, milloin muukin pappi, joka ei ole Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pappi, voi toimittaa kirkon jäsenen hautaan siunaaminen, on erikseen määrätty kirkkojärjestyksen 2 luvun 22 §:n 2 momentissa.

2 § (2 § muutettu v. 2012 Nro 111)

Pappi voi suorittaa tässä päätöksessä tarkoitetut jumalanpalvelukset ja kirkolliset toimitukset, jos hän on:

huomattava, että esimerkiksi avioliittoon vihkimistä ei ulkomaalainen pappi voi toimittaa Suomessa ilman erillislupaa. Läheisin ekumeeniseen sopimukseen pohjautuva yhteys on Porvoon kirkkoyhteisön jäsenkirkkojen kanssa, joiden jäseniä on sitouduttu pitämään ”oman kirkon jäsenenä”. Kirkkojärjestyksessä tode- taankin (KJ 1:4, 2. mom.) Porvoon kirkkoyhteisön saavuttaman yhteyden tasoa tarkoittaen: ”Muun kristillisen kirkon tai uskonnollisen yhdyskunnan jäsenellä on oikeus päästä osalliseksi kirkon pyhistä toimituksista ja seurakunnan muusta toiminnasta, toimia kummina sekä saarnata jumalanpalveluksessa ja avustaa eh- toollisen jakamisessa samoin perustein kuin kirkon jäsenellä, jos kirkolliskokous on hyväksynyt tuon kirkon tai uskonnollisen yhdyskunnan kanssa asiasta tehdyn sopimuksen. (11.5.2001/1558).”

Ekumeenisten näkökohtien huomioon ottamista pastoraalisella tavalla ohja- taan piispainkokouksen hyväksymässä kirkollisten toimitusten oppaassa (2006)¹⁸ näin: ”Kristilliseen uskoon sitoutunut seurakunnan työntekijä arvostaa oman kirkkonsa perinnettä ja hengellistä identiteettiä. Samalla hän kuuntelee avoimesti toisten ihmisten tarpeita ja toiveita. Hänen tulee pyrkiä rakentamaan pastoraali- sesti viisaalla tavalla eri toivomukset yhdistävä kokonaisuus, joka on samalla so- pusuinnussa luterilaisen uskonkäsityksen ja kristillisen perinteen kanssa.” Lisää virikkeitä ekumeenisen näkökulman huomioon ottamiseen saa edellä mainituista SEN:n julkaisuista *Ekumeeninen vihkipapin kirja* ja *Hyvä hautaan siunaamisen ekumeeninen käytäntö* sekä ottamalla yhteyttä siihen seurakuntaan, jonka jäseniä toimituksessa kohdataan. On hyvä huomata, että piispainkokous on julkaissut erikseen ohjeita ei-kristillisten uskontojen kohtaamiseen kirkollisten toimitusten yhteydessä oppaassa *Kohhti pyhää* (2013, sakasti.evl.fi/piispainkokous).

1) Luterilaisen maailmanliiton jäsenkirkon pappi;

2) Porvoon kirkkoyhteisön jäsenkirkon pappi;

3) Evangelische Kirche in Deutschland (EKD) -kirkkoyhteisön jäsenkirkon pappi;

4) Skotlannin kirkon (Church of Scotland) pappi;

5) Suomen metodistikirkon tai Finlands svenska metodistkyrka -kirkon vihitty pappi, jolla on täydet pappisoikeudet omassa kirkossaan.

3 §

Kirkollisen toimituksen suorittamisesta on sovittava asianomaisen kirkkoherran kanssa. Kirkkoherran tehtävänä on huolehtia, että toimituksen suorittava pappi saa riittävät tiedot toimituksen suorittamiseen liittyvästä Suomen lainsäädännöstä ja muista huomioon otettavista seikoista.

4 §

Pappi, joka ei ole Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pappi, voi toimittaa tämän päätöksen tarkoittamat kirkolliset toimitukset käyttäen joko Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tai oman kirkkonsa käsikirjaa. Päiväjumalanpalvelus on toimitettava Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkokäsikirjan mukaan.

18 Sinä olet kanssani. Kirkollisten toimitusten opas 2006, Ekumeeniset ja monikulttuuriset tilanteet, s. 152.

Ekumeenisen jumalanpalveluksen toimittaminen

Jumalanpalveluksen opas *Palvelkaa Herraa iloiten* (2009)¹⁹ korostaa: ”Luterilainen jumalanpalvelus on ekumeeninen”: ”Suomen evankelis-luterilainen kirkko uskoo ja tunnustaa kuuluvansa Jeesuksen Kristuksen yhteen, pyhään, katoliseen ja apostoliseen kirkkoon. Kirkkomme on lännen katolisen kirkon perillinen ja sen työn jatkaja Suomessa. Uskollisina reformaation uudistuspyrkimyksille se korostaa Jumalan sanaa ja sakramentteja uskon ja pelastuksen perustana ja kirkon varsinaisina konstitutiivisina tekijöinä yhdessä sanan ja sakramenttien palveluviran kanssa. Tämä kirkon itseyttäminen on selvästi ilmaistu kirkkolain (KL 1:1) ja kirkkojärjestyksen (KJ 1:1) tunnustuspykälissä sekä niissä lupauksissa, jotka pappi antaa pappisvihkimyksessä piispalle ja seurakunnalle. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jumalanpalvelus on siten ekumeeninen. Se pohjautuu kirkon yhteiseen traditioon ja ilmaisee sitä Raamattuun perustuvaa uskoa, joka on ilmaistu ekumeenisissa uskontunnustuksissa ja luterilaisissa tunnustuskirjoissa.”

Opas korostaa ekumenian hengellistä perusluonnetta ja kirkkomme sitoutumista ekumenian päämäärään: ”Ykseys ei ole inhimillisten ponnistelujen tulos vaan syvimmillään Pyhän Hengen lahja. Ekumenia on mahdollista siellä, missä uskotaan Kristukseen, seurataan hänen tahtoaan ja turvaututaan Pyhään Henkeen, joka synnyttää uskoa sanan ja sakramenttien välityksellä. Hengellinen elämä, usko ja rukous ovat olennainen osa ekumeniaa ja kirkon uudistumista. Kirkkomme on työssään sitoutunut ekumeenisen liikkeen päämäärään, Kristuksen kirkon näkyvään ykseyteen. Näkyvä ykseys edellyttää yksimielisyyttä uskon perustotuuksista, tulee näkyväksi yhteisesti vietettävässä ehtoollisessa ja ilmenee konkreettisesti kristittyjen yhteisenä todistuksena ja pyyteettömänä palveluna.”

Vaikka luterilaisella kirkollamme on teologisesti läheisimmät yhteydet niihin, jotka ”edustavat ja kunnioittavat jakamattoman kristikunnan yhteistä perintöä ja joilla on klassinen kristinuskon tulkinta ja sakramentaalinen kirkkokäsitys”, toimimme yhteistyössä kaikkien maassamme vaikuttavien kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen kanssa. Jumalanpalveluksen opas jopa kehottaa ja rohkaisee ekumeeniseen yhteistyöhön: ”Seurakuntien tulee toimia yhdessä toisten kirkkojen kanssa niissä asioissa, joissa se on mahdollista”.

Ekumeenisen yhteistoiminnan merkitystä alleviivataan niin yhteisen todistuksen ja palvelun näkökulmasta kuin sielunhoidollisista syistä. Erityisesti nostetaan esiin ekumeeniset perheet, joiden jäsenet kuuluvat eri kirkkokuntiin. Heitä on ”tuettava kaikin tavoin kasvamaan keskinäisessä yhteydessä”.

19 Palvelkaa Herraa iloiten. Jumalanpalveluksen opas 3. uudistettu painos 2009, Ekumeeniset tilanteet, s. 120–124.

Jumalanpalveluksen opas pitää vahvana todistuksena ekumeenisesta asenteesta kristittyjen rukousta oman paikkakunnan toisten kirkkojen ja kristittyjen puolesta. ”Erityisen vahva todistus on silloin, kun paikkakunnan eri kristityt kokoontuvat yhteen kuulemaan Jumalan sanaa ja rukoilemaan yhdessä”.

Piispaankokouksen selvityksessä *Saarna- ja ehtoollisvieraanvaraisuus* (2007)²⁰ todetaan, että ”nykyisen jumalanpalveluksen rakenteesta voidaan löytää ekumeenisten toteutustapojen pohjaksi ainakin seuraavia mahdollisuuksia:

1. Johdantosanoihin voidaan liittää ekumeeninen tervehdys ja/tai kyrie-litania voidaan toteuttaa eri tavoin.
2. Sanaosaan (lukukappaleet) voidaan liittää lyhyt tervehdys ja puheenvuoro.
3. Yhteisessä esirukouksessa on mahdollisuuksia erilaisille toteutusmuodoille.

Myös musiikin eri toteutustavat (esimerkiksi rukouslaulut, psalmilaulu, virsien paikalla laulettavat laulut) tarjoavat sopivia keinoja ilmentää kristittyjen yhteyttä ja todistaa yhdessä.”

Kuten ekumeniassa yleensäkin, on tärkeä pitää yhdessä rakkaus ja totuus. Muuten yhteinen rukous ei palvele yhteyden rakentamista vaan päinvastoin. Niinpä yhteisen rukouksen tulee noudattaa ekumenian hyviä tapoja toisen kirkkokunnan ja sen jäsenten opillisen vakaumuksen kunnioittamisesta. Toisen kirkon jäsenten ”kalastelu” eli proselytismi ei missään tapauksessa ole sopivaa. Toisten kristittyjen hengellistä itseyttä ei myöskään saa vähätellä eikä ”painostaa toisia kirkkoja omaksumaan käytäntöjä, jotka ovat ristiriidassa niiden vakaumusten kanssa.” On epätotuudellista ja kestäväntöntä vaieta opillisista eroista ja pyrkiä näennäiseen yhdistymiseen piilottamalla oma identiteettinsä.

Jumalanpalveluksen opas hyödyntää Kirkkojen maailmanneuvoston käyttämää erottelua ”tunnustuksellisen” (*confessional*) ja ”tunnustustenvälisen” (*inter-confessional*) jumalanpalveluksen välillä. Tunnustuksellisen jumalanpalveluksen johtaa yhteisön pappi kirkkonsa jumalanpalvelusperinteen mukaisesti. Toisen kirkon jäsenet ovat vieraina ja osallistuvat sopivalla tavalla yhteiseen rukoukseen. Tunnustukselliseen jumalanpalvelukseen voidaan myös kutsua avustajiksi toisen kirkon edustajia, esimerkkinä valtiolliset ekumeeniset jumalanpalvelukset. Tunnustustenvälisellä (*inter-confessional*) rukouksella ”tarkoitetaan palvelusta, jossa eri kirkkojen edustajat rukoilevat yhdessä ilman, että kyse olisi minkään tietyn tunnustuskunnan jumalanpalveluksesta.”

20 <http://kappeli.evli.fi/KKHAsha.nsf/fb61ff18981701fdc225740e0053afc9/75d7119bb3e53285c225745f00409168?OpenDocument>

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jumalanpalvelukset, jotka toteutetaan ekumeenisesti, ovat luonteeltaan tunnustuksellisia, eli niissä noudatetaan muutoinkin voimassa olevia periaatteita. Yksittäistapauksissa voidaan käyttää hyödyksi esimerkiksi muiden kirkkojen rukouksia ja muita tekstejä. Ehtoollisrukouksen lukeminen ja ehtoollisaineiden siunaaminen voidaan toimittaa yhdessä niiden edellä mainittujen kirkkojen pappien kanssa, joiden kanssa kirkollamme on saarna- ja ehtoollisyhteys. ”Tällöin papit voivat lukea liturgin johdolla yhdessä asetussanat ja osia ehtoollisrukouksesta. Liturgisissa eleissä toimitaan yhtenäisesti.”

Kun yksittäistapauksessa kirkollisen toimituksen tai jumalanpalveluksen toimittajana - siis saarnaajana ja/tai ehtoollisaineiden pyhittäjänä - on pappi niistä kirkoista, joiden kanssa kirkollamme on saarna- ja ehtoollisyhteys, on toimituksen suorittamisesta aina sovittava paikallisen kirkkoherran kanssa. Pääjumalanpalvelus on toimitettava Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkokäsikirjan mukaan. Jos avustava pappi ei kuulu kirkkoon, jonka kanssa on sovittu pappisviran vastavuoroisesta hyväksymisestä, on suositeltavaa kutsua hänet lukemaan Jumalan sanaa ja yhteisiä rukouksia tai lausumaan seurakunnalle tervehdys sopivassa kohdassa.

Ehtoollisen jakamisesta ja ehtoollisvieraanvaraisuudesta jumalanpalveluksen opas toteaa:

”Ehtoollinen voidaan jakaa muun kristillisen kirkon jäsenelle, jos kirkolliskokous on hyväksynyt tuon kirkon kanssa asiasta tehdyn sopimuksen (KJ 1:4,2). Periaatteessa pappia ei voida estää käyttämästä yksittäistapauksessa pastoraalista harkintaa. Kansainvälisesti on pidettävä yleisenä esimerkiksi käytäntöä, jossa seka-avioliitossa perheen jäsenet voivat osallistua yhteiseen ehtoollispöytään. Koska käytännöt kuitenkin vaihtelevat, papin on tällaisissa tapauksissa selvitettävä huolellisesti myös toisen kirkon kanta. Toisen kirkon jäsenen kohdalla papilla ei ole oikeutta toimia vastoin kyseisen kirkon omille jäsenilleen antamia ohjeita. Silloin kun toisen kirkon jäsen ei voi osallistua ehtoolliselle, hänet voidaan siunata ehtoollispöydässä.”

Jumalanpalveluksen opas myös painottaa, että jos ”kirkkomme pappia, työntekijää tai jäsentä pyydetään avustamaan toisen kirkon jumalanpalveluksessa, hänen tulee aidosti edustaa omaa kirkkoaan ja samalla rakentaa yhteen kokoontuvaa seurakuntaa”. Teologisesti ongelmallisena pidetään yhteiseen rukoukseen osallistumista sellaisissa yhteisöissä, jotka eivät tunnusta Kirkkojen maailmanneuvoston perusasiakirjan edellytyksiä: ”Kirkkojen maailmanneuvosto on niiden kirkkojen yhteys, jotka Raamatun mukaan tunnustavat Herran Jeesuksen Kristuksen Jumalaksi ja Vapahtajaksi ja jotka sen vuoksi pyrkivät yhdessä täyttämään yhteistä kutsumustaan yhden Jumalan, Isän, Pojan ja Pyhän Hengen kunniaksi.” Uskontojen välillä opas kyllä kehottaa tekemään yhteistyötä, mutta mainitsee yhteiseen ruko-

ukseen liittyvän ”puolin ja toisin selvittämättömiä kysymyksiä”. Näitä kysymyksiä on tarkemmin käsitelty piispainkokouksen oppaassa *Kohti pyhää*.

Suomen Ekumeenisen Neuvoston hallitus julkaisi 8.6.2011 *Näkökohtia ekumeenisten jumalanpalvelusten toteuttamiseen*.²¹ Julkaisusta saa suuntaa ja ohjeita tunnustustenvälisen ekumeenisen jumalanpalveluksen toteuttamiseen. Se antaa vinkkejä myös muista mahdollisuuksista yhteisiin ekumeenisiin toimituksiin. Luterilaisen kirkon jumalanpalveluksen oppaan tavoin myös tämä linjaus painottaa kirkkokuntien omien traditioiden merkitystä eikä pyri löytämään sellaista erityistä ekumeenista mallia, joka sivuuttaisi olemassa olevat perinteet. Yhteisen jumalanpalveluksen suunnittelun lähtökohtana voi olla esimerkiksi jonkin kristillisen kirkon hetkipalvelus tai sanajumalanpalvelus, jonka eri osuuksissa on toteuttajia eri kirkkokunnista. Voidaan myös koota eheä kokonaisuus eri kristillisiä perinteitä edustavista osista.

”Ekumeenisen jumalanpalveluksen tavoitteena on ilmaista sitä, mikä yhdistää kristittyjä ja illoita siitä. Se ei luo uutta ’ekumeenista traditiota’, vaan perustuu kunkin tunnustuksen omimpiin arvoihin. Ekumeeninen hartaus ei kilpaile seurakuntien omien jumalanpalvelusten kanssa, vaan saa voimansa niissä virtaavasta elämästä ja vahvistaa sitä. Ekumeeninen jumalanpalvelus kutsuu osallistumaan toisen kirkon hengellisiin aarteisiin, joiden kallisarvoisin ydin on yhteinen evankeliumi.

Suomalaisen ekumenian vahvuus on paikallisten seurakuntien välinen yhteys. Se on käytännön yhteistyötä diakoniassa tai kirkkotilojen lainaamisessa, ja se on myös yhteistä rukousta. Erityisesti kristittyjen ykseyden ekumeeninen rukousviikko 18.–25.1. ja ekumeeninen vastuuviikko toisen rukouspäivän 24.10. ympärillä antavat mahdollisuuksia saman paikkakunnan seurakunnille viettää ekumeenista jumalanpalvelusta.”

Kun luterilaisessa seurakunnassa isännöidään ekumeenista jumalanpalvelusta tai osallistutaan toisen kirkkokunnan isännöimään ekumeeniseen jumalanpalvelukseen, sovelletaan edellä mainittuja linjauksia saarna- ja ehtoollisyhteydestä. Esimerkiksi Suomen Ekumeenisen Neuvoston kevät- ja syyskokouksen yhteydessä ei ekumeenisissa jumalanpalveluksissa vietetä ehtoollista jäsenkirkkojen puuttuvan ehtoollisyhteyden vuoksi.

21 SEN:n hallitus: näkökohtia ekumeenisten jumalanpalvelusten toimittamiseen: http://www.ekumenia.fi/sen_toimii/rukous_ja_jumalanpalvelus/ekumeeninen_jumalanpalvelus_-_nakokohtia/

KIRKKOHALLITUS⁺

ISBN 978-951-789-523-1 (PDF)

SUOMEN⁺
EV. LUT.
KIRKKO

evl.fi